SAFVET HALILOVIĆ

ŠTA MORAMO ZNATI O GRIJESIMA

ŠTA MORAMO ZNATI O GRIJESIMA

Safvet Halilović

Izdavač
El-Kelimeh

Za izdavača
Malik Nurović

Recenzenti
prof. dr. Šefik Kurdić
mr. Mustafa Prljača
mr. Senad Halitović

Konsultanti
Prof. dr. Enes Ljevaković
Prof. dr. Zuhdija Adilović
Mr. Mensur Valjevac
Hfz. Fadil Bektaš

Urednik i DTP
Senad Redžepović

Lektori
Sanela Misirlić
Belma Halilović-Spica

Korektori
Mahmut Suljović
Ammar Muderizović

Naslovna strana
Ifet Aličković

Štampa
El-Kelimeh, Beograd

Tiraž
500 primjeraka

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
28-423.55
HALILOVIĆ, Safvet, 168-
Šta moramo znati o grijesima : (lista velikih grijeha) / Safvet Halilović. - Novi Pazar : El-Kelimeh, 2011 (Užice, Grafičar). - 128. str. ; 21 cm
Deo teksta uporedo na arap. i bos. jeziku. - Tiraž 500. - Str. 5-8: Zašto je ova knjiga važna? / Šefik Kurdić. - Str. 9-10: Ka konkretizaciji vjere - - - / Mustafa Prljača. - O autoru: str. 125-128. -Napomene i bibliografske reference uz tekst.
ISBN 978-86-7980-106-7
a) Исламска етика; COBBISS.SR - ID 184162060

Safvet Halilović

ŠTA MORAMO ZNATI O GRIJESIMA

(Lista velikih grijeha)

Novi Pazar, 2011.

ZAŠTO JE OVA KNJIGA VAŽNA

Grijesi su stalni čovjekov pratilac. Sve, izuzev dobrih djela i grijeha, čovjeka prati, ali i ostavlja: zdravlje, zamijeni bolest, mladost zamijeni starost, snagu i moć zamijeni slabost i nemoć, materijalno blagostanje zamijeni siromaštvo i nestašica, dobro pamćenje i memoriju zamijeni slabo pamćenje i senilnost, a život zamijeni smrt. Međutim, dobra djela i grijesi ostaju u svim ovim situacijama i stanjima i vezani su za svakog čovjeka: i mladog i starog, i bogatog i siromašnog, i pronicljivog i senilnog, i snažnog i slabog... Dakle, ovo štivo se tiče svakog čovjeka, bez obzira šta radio, čime se bavio, kakav status u društvu imao i kojoj naciji i grupaciji pripadao.

Dr. hfz. Safvet Halilović, do sada već afirmirani alim i pisac, ali i potvrdeni borac protiv svih poroka i društvenih anomalija, napisao je ovu knjigu, koja je njegov nastavak brige o čovjeku i pokušaju njegovog ličnog spoznavanja i suštine svoga bitisanja na ovome svijetu, o čemu je već pisao u *Kur'anskoj antropologiji*. Ovo štivo usmjerava čovjeka kako se izvući iz kandži grijeha, dopunjuje čovjekovo znanje i svijest kako očuvati dostojanstvo i zaslužiti Allahovo zadovoljstvo.

Nije se, onda, čuditi što je autor napisao zasebno štivo o onome što je čovjekov stalni pratilac, želeći upozoriti na opasnost grijeha, ali i na njihovu razornu moć i mogućnost uništenja i individue i društva. Ono što autor želi posebno potcrtati ovom knjigom nije samo razorna moć grijeha i njegove pogubne posljedice na život čovjeka na ovome svijetu, nego na njegove katastrofalne rezultate na Onom, vječnom životu, a zar će čovjek biti bačen u džehennemsku vatru zbog ičega drugog, izuzev grijeha koje nije okajao još na ovom svijetu?

Abdullah ibn Abbas, r.a., veliki ashab i najveći mufessir u prvoj generaciji muslimana, tvrdio je da su grijesi posljedica neznanja, pa je hafiz Halilović, ovim štivom, želio rasplamsati čovjekovu intelektualnu, racionalnu i emocionalnu snagu, koju mu je Allah podario, čime se najefektivnije gasi rasplamsavanje vatre grijeha.

On nije samo definirao grijehe, naveo njihove vrste, spomenuo stotinu i sedam velikih grijeha, nego je upozorio i na njihovu štetnost i razarajuće rezultate i posljedice. Međutim, ono što je posebna karakteristika ovog djela jeste što se autor ne zadovoljava samo, navođenjem čitave liste grijeha i upozoravanjem na njihovu negativnost

i štetnost nego što, manirom istinskog znalca islamskog učenja i metodom iskusnog ljekara ljudskih duša, pokušava do kraja neutralizirati ili, u najmanju ruku, minimizirati grijehe u našoj životnoj svakodnevnici.

Bolesnom čovjeku i najobičniji laik će kazati da je bolestan. Ali kako odagnati tu bolest!? To može samo iskusan i stručan ljekar. Isti je slučaj i sa griješenjem. Svakodnevno čujemo one koji osuđuju grijehe, nazivajući ih haramima, a one koji to čine griješnicima i novatorima. Da li time popravljamo stanje i ljude činimo boljima? Ne. Mi samo konstatiramo postojeće stanje!

Međutim, prof. dr. Safvet Halilović, na kraju ovog štiva, navodeći ogromnu listu velikih grijeha, budeći čovjekovu svijest o njihovoj štetnosti i na ovom i na Onom svijetu, nudi recept kako se riješiti tog *vjernog* čovjekovog pratioca i kako ga se zauvijek otarasiti iz naše životne prakse.

On to radi poput Hasana el-Basrija, Gazalija, Ibn Kajjima el-Dževzijje, koji nisu samo definirali određene negativnosti i osudili ih, nego pokušavaju izliječiti konkretne bolesti i neutralizirati njihov utjecaj i daljnje proširivanje odredenog virusa. Hafiz Halilović, očito, izuzetan poznavalac provjerenih

metoda ovih velikana, na kraju ove knjige, kroz aktualiziranje istinskog pokajanja od ovih grijeha, ukazuje na to kako da ih se otarasimo i neutraliziramo njihove katastrofalne posljedice na čovjeka i njegov život, kako na ovom prolaznom svijetu, tako i u kaburu i na Sudnjem danu.

Rijetke su knjige u kojima je na ovako jednostavan, decidan i koncizan način, ilustrovano ovo ogromno područje i obuhvaćeno sve ono što je najbitnije za pokušaj čovjekovog spašavanja od okrutnog, drskog i opasnog neprijatelja – ljudskog grijeha.

Ovo štivo nikako ne možemo ograničiti na određenu čitalačku populaciju. Ono je naprosto, nazaobilazno za sve generacije i, zbog toga ga toplo preporučujemo cjelokupnoj čitalačkoj populaciji!

prof. dr. Šefik Kurdić

KA KONKRETIZACIJI VJERE

Autor ovog teksta, hafiz Safvet Halilović, spada u onu kategoriju naših autora koji idu ka „konkretizaciji“ vjere, odnosno preciziranju i izoštravanju njenih učenja i propisa, nakon što je bila u velikoj mjeri izgubila jasne obrise izgubivši se u moru „filozofskih“ razglabanja njenih aspekata u 20. stoljeću. To je za posljedicu imalo veliki zaborav vjere i pomanjkanje svijesti o čemu sve vodi odstupanje od njenih učenja, odnosno postupanje koje je suprotno tim učenjima.

Na tom tragu je i ovaj njegov tekst, naslovljen sa: *Šta bi svako trebao znati o grijesima*, koji sadrži uvodnu napomenu o grijesima, njihovoj podjeli i brojnosti, zatim osvrt na ukupno 107 velikih grijeha, te završni dio o posljedicama koje grijesi ostavljaju za sobom u životu čovjeka na ovome ili na Budućem svijetu.

Iako na našem jeziku već postoji jedna knjiga koja tretira sličnu tematiku (Fuad Sedić, *Veliki grijesi*, Bihać, 2004.), koju autor i spominje, ovaj njegov rad sadrži i novih elemenata, a i pristupačniji je širem čitateljstvu zbog svoje konciznosti. S obzirom na to, tj. da je autor očigledno imao za

cilj pažnju čitateljstva usmjeriti na pitanje koje se razmatra, ne treba mu upućivati zamjerku za dosta reduciran osvrt na većinu nabrojanih grijeha. To će, nadamo se, na primjeren način biti urađeno u budućnosti, što bi se moglo smatrati i primarnom zadaćom islamski orijentiranih intelektualaca u Bosni i Hercegovini u narednom periodu. Činjenje grijeha čovjekov život čini sve težim lišavajući ga zadovoljstva i oduzimajući mu i sam smisao.

mr. Mustafa Prljača

UVOD

Čitajući Kur'an odmah uočavamo da se na mnogo stranica ove časne Knjige govori o grijesima i griješnicima. Kur'an naglašava da su prijašnji narodi bili kažnjavani i uništavani upravo zbog griješenja. Brojni su kur'anski tekstovi u kojima se o tome govori. Allahov Poslanik, a.s., je, također, u mnogim hadisima upozorio na pogubne posljedice grijeha i griješenja po čovjeka i svijet u kom živi, upućujući vjernike i vjernice da ih se čuvaju, na svakom mjestu i u svakom vremenu.

U Kur'anu Časnom se ističe da su nedaće, tegobe i neprijatnosti s kojima se čovjek susreće u svom životu, zapravo, rezultat njegovog griješenja i udaljavanja iz Allahovog okrilja i Puta na koji je On ukazao šaljući Svoje poslanike i vjerovjesnike.

Cilj ove risale je da odgovori na nekoliko važnih pitanja:

- Šta je to grijeh i kako ga definirati? Mnogi ljudi, iako je često čuju, ne znaju šta je to, zapravo, grijeh.

- Šta su to veliki grijesi i koji je kriterij na osnovu kog se određena radnja ili prijestup svrstava u velike grijehe?
- Koliko ima velikih grijeha?
- Može li se sačiniti lista velikih grijeha?
- Kakve posljedice izazivaju grijesi u životu ljudi?
- Kako se osloboditi kazne za učinjeni grijeh?

Nastojao sam da, tražeći odgovore na navedena pitanja, nađem utemeljenje u primarnim islamskim izvorima i navedem argumente iz Kur'ana, vjerodostojnih hadisa ili konsenzusa (*idžma*) islamskih učenjaka.

Mada je po broju strana malehna, moram priznati da sam u pripremi ove knjige, koju sam naslovio *Šta moramo znati o grijesima*, proveo oko tri mjeseca. Konsultirao sam brojnu islamsku literaturu, naročito iz područja tefsira, hadisa, akaida i fikha. Također, imao sam, u više navrata, poduže razgovore i konsultacije s našim istaknutim bosanskim alimima, posebno sa uvaženim fetvaieminom, prof. dr. Enesom Ljevakovićem, kojem, ovom prilikom, iskazujem veliku zahvalnost na odvojenom vremenu i veoma korisnim savjetima

i uputama koje mi je dao. Naš vrijedni fetvaiemin je, Allah ga nagradio svakim hajrom, i pored brojnih obaveza i zauzetosti, uvijek spreman da sasluša čovjeka, podrži ga i da mu korisne i vrijedne savjete, naročito kada je u pitanju promoviranje Allahove Riječi i odbrana Njegovog dina.

Zahvaljujem i recenzentima ove knjige, prof. dr. Šefiku Kurdiću, profesoru hadisa i hadiskih znanosti na Islamskom pedagoškom fakultetu Univerziteta u Zenici i mr. Mustafi Prljači, glavnom uredniku izdavačke kuće El-Kalem iz Sarajeva, koji su pažljivo pročitali ono što sam napisao i dali vrijedne sugestije i naputke. Također, zahvalan sam i prof. dr. Zuhdiji Adiloviću, profesoru akaida i dekanu Islamskog pedagoškog fakulteta Univerziteta u Zenici, pred kojim sam, tokom jednog ulemanskog sijela, pročitao glavninu ove risale i dobio njegovu podršku. Zahvaljujem i mr. Mensuru Valjevcu, višem asistentu na Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici i hafizu Fadil-ef. Bektašu, muderisu Elči Ibrahim-pašine medrese u Travniku, na korisnim savjetima i konsultacijama.

Posebno zadovoljstvo mi pričinjava to što će ovu knjigu objaviti izdavačka kuća El-Kelimeh iz Novog Pazara, predvođena vrijednim i visprenim

Malikom Nurovićem, koji, u što sam se lično uvjerio, ne žali ni truda ni vremena da bi korisno štivo učinio dostupnim široj populaciji. Oko projekata ove izdavačke kuće okupio se fin broj mladih i vrijednih ljudi, koji su omogućili da u ruke čitalačke publike na našim prostorima dođu brojna i veoma korisna izdanja.

Molim Uzvišenog Allaha da nagradi sve koji su, na bilo koji način, pomogli u pripremi i objavljivanju ove knjige, za koju se nadam da će biti koristan priručnik svima koji žele da se, u vremenu masovnog širenja grijeha, što ima pogubne posljedice po čovjeka i svijet u kom živi, upoznaju s islamskim poimanjem grijeha i onoga što griješenje uzrokuje u životu ljudi.

Allahummerhamnā bi terkil-me'āsī ebeden mā ebkajtenā!

11. džumadel-uhra, 1432.h. / 15. maj, 2011.

Allahov rob

Safvet Halilović

ŠTA BI SVAKO TREBAO ZNATI O GRIJESIMA

ČOVJEK I GRIJEH

Čovjek je biće sklono griješenju, obdareno slobodnom voljom i mogućnošću izbora. Drugim zemaljskim stvorenjima nije ostavljena mogućnost griješenja budući da nemaju razuma i slobode izbora.

U kur'anskom kazivanju o prvom čovjeku, Ademu, a.s., ističe se njegov grijeh jer je jeo plodove zabranjenog drveta. Ali, on u tom grijehu nije ustrajao niti je nekog drugog optuživao da je kriv za taj grijeh nego je priznao krivicu, pokajao se i zamolio Stvoritelja za oprost. Nakon iskrenog pokajanja Allah, dž.š. mu je oprostio.

Ovo kazivanje aludira i na griješenje njegovog potomstva. Čovjek je izložen griješenju i može pogriješiti. Izuzetak su Božiji poslanici, koji su pod Njegovom zaštitom s obzirom da su određeni za ulogu vjerovjesništava i da trebaju biti uzor ljudima.

Mnogo je uzroka zbog kojih čovjek griješi. Pored svoje tjelesne konstitucije (Kur'an ističe da je čovjek stvoren kao slabašno stvorenje), čovjek ima strasti i prohtjeve koji ga često navode na grijeh. Tu su i mnoge negativne ljudske osobine, kao što su pohlepa, zavist, oholost, zloba, samodopadljivost itd., koje ga vode u grijeh i prekoračivanje

granica.[1] Ne smije se zanemariti ni prokleti šejtan, koji ljude navodi na griješenje. On je poznat i po imenu Iblis, što znači da je njegova suština, Allah ga prokleo, upravo u tome da prikazuje neistinu istinom i uljepšava zlo, laž, razvrat i ostale nevaljalštine kako bi ih ljudi vidjeli kao nešto dobro i pozitivno. Iblis ima svoje pomagače i među ljudima, koji se udružuju i koriste mnoga sredstva da bi promovirali grijeh i griješenje.

U brojnim kur'anskim tekstovima se ističe da su sve nedaće i neprijatnosti s kojima se čovjek susreće u životu na ovom svijetu, zapravo, rezultat

---

1 Neki islamski učenjaci navode da svaki čovjek u sebi potencijalno nosi sedam svojstava koja ga snažno vuku prema grijehu. Oni ta svojstva nazivaju unutrašnjim "napastima", a to su: 1. oholost, 2. pohlepa, 3. strast, 4. bijes, 5. zavist, 6. mržnja i 7. zloba. Zbog toga se u Kur'anu Časnom ističe da Džehennem ima sedam vrata/kapija (u 43. i 44. ajetu sure El-Hidžr kaže se: *Za sve njih* (one koji budu slijedili prokletog Iblisa) *mjesto sastanka Džehennem će biti, on će sedam kapija imati i kroz svaku će određen broj njih proći!*) jer svaka od navedenih osobina vodi ka jednim od sedam džehennemskih vrata. Vidjeti. Mr. Mustafa Prljača, *Grijeh i njegove posljedice*, Takvim za 2011. godinu, str. 105.

ljudske djelatnosti koja nije usklađena s Božijim redom i zakonima koje je propisao. Grijesi su glavni razlog svih ljudskih patnji i problema. Zbog toga je veoma važno govoriti i pisati o ovoj problematici, kako bi ih se ljudi čuvali, jer jedino tako mogu ostvariti mir, sreću i sigurnost. U brojnim kur'anskim tekstovima ističe se da su prijašnji narodi kažnjavani, još na ovom svijetu, upravo zbog griješenja. Ta kazna je često određene narode u potpunosti uništavala. A u vezi ahiretske kazne, koja čeka one koji nisu bili poslušni Allahu i Njegovom Poslaniku, Kur'an Časni kaže:

وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ

A onoga ko se bude protiv Allaha i Poslanika Njegovoga dizao i preko granica Njegovih propisa prelazio – On će u vatru baciti, u kojoj će vječno ostati; njega čeka sramna patnja. (En-Nisa, 14)

Ukratko, grijesi su poroci i zla koja razaraju i duhovnu i fizičku supstancu čovjeka i zato ih se treba čuvati i suzbijati ih, jer su njihove posljedice teške i pogubne, kako za pojednica tako i za zajednicu.

Suprotno kršćanskoj ideji da je čovjek rođen grješan, ili učenju hinduizma da je on izvorno nizak i nečist, pa mora mučno posrtati kroz dugi niz seoba prema konačnom cilju savršenstva, Kur'an tvrdi da je čovjek rođen čistim i potencijalno savršenim. U vezi s tim se kaže:

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ، ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Uistinu, Mi čovjeka stvaramo u najboljem obliku, a zatim ga dovodimo u najniži mogući, izuzimajući samo one koji budu vjerovali i dobra djela činili. (El-Inširah, 4-6)

U ovim ajetima izražena je doktrina da je čovjek izvorno dobar i čist, kao i to da nevjerovanje u Allaha, dž.š., i odsusutvo dobrih djela može razoriti njegovu izvornu čistotu. S druge strane, čovjek može zadržati, ili ponovno zadobiti, to izvorno stanje ako svjesno shvati Božiju Jednoću i potčini se Njegovim zakonima.

Kur'an Časni je kategoričan u tome da ne postoji nikakav *prvi*, odnosno *nasljedni grijeh*, jer je takav koncept u suprotnosti ideji o Božijoj pravednosti. Kur'anu Časnom se naglašava: وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى *Niko neće nositi tuđi teret.* (El-Isra, 15) S obzirom

da nema nikakvog nasljednog grijeha, tako nema ni univerzalnog iskupljenja čovječanstva. Iskupljenje i osuda su individualni. Kur'an ističe: وأن ليس للإنسان إلا ما سَعَى *...čovjekovo je samo ono što sam uradi.* (En-Nedžm, 39)

DEFINICIJA GRIJEHA

U islamskim izvorima se koristi više izraza za grijeh: إثم / آثام *ithm* (pl. *āthām*), ذنب / ذنوب *dhenb* (pl. *dhunūb*), عصيان/ معصية / معاصي *'isjān*, *ma'sijet* (pl. *me'āsī*), وزر / أوزار *vizr* (pl. *evzār*), فسق/ فسوق *fisk* (pl. *fusūk*), خطيئة/ خطايا *hatī'e* (pl. *hatāyā*), سيئة/ سيآت *sejji'e* (pl. *sejji'āt*) i dr. U tefsirima se navodi da svaki od navedenih izraza ukazuje na neki detalj i dimenziju pogubnosti grijeha, a zajedničko im je da svi ukazuju na postupanje koje nije usaglašeno s onim što su o tome rekli Allah, dž.š., i Njegov poslanik Muhammed, a.s. Dakle, **grijeh je sve ono što se čini suprotno onome kako se o tome izrazio Allah i Njegov Poslanik.**

Istaknuti islamski učenjak šejhul-islam Ibn Tejmijje ovako definira grijeh:

المـَعْصِيَةُ هي مُخَالَفَةُ الْأَمْرِ الشَّرْعِيِّ ، فَمَنْ خَالَفَ أَمْرَ الله الَّذِي أَرْسَلَ بِهِ رُسُلَهُ وَأَنْزَلَ بِهِ كُتُبَهُ فَقَدْ عَصَى

„Grijeh je postupanje suprotno šerijatskim propisima. Ko god postupa suprotno onome što je Allah, dž.š., propisao putem Svojih poslanika i objavljenih knjiga – čini grijeh.“[2]

Neki islamski učenjaci su grijeh definirali na sljedeći način:

«المـَعْصِيَةُ: هِيَ تَرْكُ الْمَأْمُورَاتِ، وَفِعْلُ الْمَحْظُورَاتِ، أَوْ تَرْكُ مَا أَوْجِبَ وَفُرِضَ مِنْ كِتَابِهِ،

أَوْ عَلَى لِسَانِ رَسُولِهِ صَلَّى الله عليه وسلَّم، وَارْتِكَابُ مَا نَهَى الله عَنْهُ، أَوْ رَسُولُهُ صَلَّى الله عليه

وسلَّم مِنَ الْأَقْوَالِ وَالْأَعْمَالِ الظَّاهِرَةِ أَوِ الْبَاطِنَةِ»

„Grijeh je izostavljanje naređenog ili činjenje zabranjenog. Grijeh je neizvršavanje onoga što su Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, a.s., naredili i propisali da se radi, odnosno činjenje onoga što

---

2 Ibn Tejmijje, *Medžmu'u-l-fetava*, VIII, str. 269.

su zabranili. To obuhvaća čovjekove riječi i djela, i javno i tajno."[3]

Iz navedenih definicija jasno je da se grijesi svrstavaju u dvije osnovne vrste:

1. neizvršavanje naređenog,
2. činjenje zabranjenog.

To je došlo do izražaja odmah, na početku čovjekovog postojanja, kada je Uzvišeni Allah naredio melekima da se poklone (učine sedždu) Ademu, a.s. Svi su to učinili osim Iblisa, Allah ga prokleo, koji je odbio. On, dakle, nije izvršio naređeno i njegov grijeh spada u prvu vrstu. Time je na sebe navukao Božije prokletstvo i trajan izgon iz Njegove milosti.

Ademu, a.s., je bilo zabranjeno jesti plodove jednog drveta, ali je on tu zabranu, po Iblisovom nagovoru, prekršio. Dakle, on je učinio ono što je zabranjeno i njegov grijeh spada u drugu vrstu. Za razliku od Iblisa, l.a., koji se uzoholio i počeo raspravljati sa Svevišnjim Stvoriteljem, Adem, a.s., je izrazio kajanje, zamolivši Allaha da mu oprosti.

[3] Hamid el-Muslih, *El-Me'asi ve asaruha*, str. 30.

On, dakle, nije ustrajao u grijehu, već je priznao krivicu, pokajao se i Uzvišeni Allah mu je oprostio.

U ovome je velika pouka za Ademove potomke: pogriješiti je, na izvjestan način, svojstveno čovjeku. Adem, a.s., je pogriješio, ali nije ustrajao u grijehu, nego se pokajao. Tako i njegovi potomci trebaju činiti: kada pogriješe, trebaju se pokajati i zamoliti Svemilosnog Allaha za oprost. Ne smiju dopustiti da ustrajavaju u grijehu, jer pogriješiti jeste ljudska, ali ustrajavati u grijehu je Iblisova osobina. Onaj ko se poistovjeti s prokletim Iblisom radi na vlastitoj propasti.

Allahov Poslanik, a.s., je rekao:

الإثْم ما حَاكَ فِي صَدْرِكَ وكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ

„Grijeh je ono što (vjernika) kopka u prsima, za šta ne bi volio da saznaju ljudi." (Muslim)

Ovo je izuzetno korisno uputstvo za definiranje grijeha, s tim što treba imati u vidu da čovjek, ukoliko ustrajava u griješenju, može zapasti u stanje kada gubi savjest i usvaja grijeh kao nešto normalno. Stoga je Allahov Poslanik, a.s., upozorio na opasnost grijeha rekavši:

إِنَّ العَبْدَ إِذَا أَخْطَأَ خَطِيئَةً نُكِتَتْ فِي قَلْبِهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ ، فَإِذَا هُوَ نَزَعَ وَاسْتَغْفَرَ وَتَابَ سُقِلَ قَلْبُهُ،

وَإِنْ عَادَ زِيدَ فِيهَا حَتَّى تَعْلُوَ قَلْبَهُ.

"Kada čovjek učini neki grijeh, na njegovom srcu se ispiše jedna crna tačka, pa ako se pokaje i zatraži oprost, njegovo srce se očisti, a ako se ne pokaje, ta tačka se povećava dok potpuno ne prekrije njegovo srce." (Et-Tirmizi) Ovim hadisom se ukazuje na to da grijesi prekrivaju čovjekovo srce i uzrokuju njegovo duhovno sljepilo i smrt. Naravno, iskreni vjernici takvo stanje sebi nikada neće dopustiti.

VRSTE GRIJEHA

Grijehe razlikujemo po stepenu štetnosti i mjestu koje zauzimaju na skali grijeha. Razlikuju se i po posljedicama koje izazivaju: što su posljedice teže teži je i grijeh.

Grijesi se mogu podijeliti po više osnova. Po osnovu prema kome se čine mogu biti grijesi prema Allahu i grijesi prema Njegovim stvorenjima. Zavisno da li se čine u osami ili javno, mogu se

podijeliti na tajne i javne. U odnosu na organe kojima se čine dijele se na vidljive (kao što su grijesi ruku, očiju, stomaka, spolnog organa itd.) i nevidljive (tj. unutarnje grijehe koje čovjek čini srcem i dušom kao npr. nevjerovanje, zavist, mržnja, neiskrenost, pakost itd.).

Najpoznatija podjela grijeha je na velike i male. Neki islamski učenjaci kažu da mali grijesi, zapravo, i ne postoje. Oni to obrazlažu time da je neizvršavanje onoga što su Uzvišeni Allah i Njegov Poslanik, a.s., naredili ili zabranili – grijeh, a kur'anska preporuka je da se treba čuvati svih grijeha, bez obzira koje veličine bili, jer treba imati u vidu prema kome se grijeh čini, a ne vrstu grijeha. Bilo koja nepokornost Uzvišenom Allahu, Koji je Stvoritelj i Održavatelj svih svjetova ili Njegovom poslaniku Muhammedu, a.s., je loša po čovjeka pa se treba čuvati.

Međutim, ovo mišljenje nije utemeljeno, jer Allah, dž.š., u Kur'anu Časnom, na nekoliko mjesta spominje da postoje *el-kebair*, tj. veliki grijesi. Tako, npr., u 31. ajetu sure En-Nisa', Uzvišeni Allah kaže:

إِن تَجْتَنِبُواْ كَبَآئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُم
مُّدْخَلاً كَرِيمًا

Ako se budete klonili velikih grijeha, onih koji su vam zabranjeni, Mi ćemo preći preko manjih ispada vaših i uvest ćemo vas u divno mjesto. Termin *kebāirul-ithmi* (veliki grijesi) spominje se na dva mjesta u Kur'anu: u 37. ajetu sure Eš-Šura i 32. ajet sure En-Nedžm. U suri En-Nedžm, dolazi u poređenju s terminom *el-lemem* (mali grijesi):

الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ
الْمَغْفِرَةِ

One koji se budu klonili velikih grijeha i razvrata, a one bezazlene (male grijehe) *On će oprostiti, jer Gospodar tvoj, zaista, mnogo prašta.*

Dakle, jasno je da postoje *el-kebāir* ili *kebāirul-ithmi*, tj. veliki grijesi. Postavlja se pitanje, šta je to veliki grijeh i kako ga definirati?

Preciznu i temeljitu definiciju velikog grijeha dao je imam Ez-Zehebi, u čuvenom djelu *Kitābul-kebāir/Knjiga o velikim grijesima*, gdje kaže:

الكَبِيرَةُ كُلُّ مَعْصِيَة فِيهاَ حَدٌّ في الدُّنْيَا كَالْقَتْلِ وَالزِّناَ والسَّرِقَة ، أَوْ
جَاءَ فِيهِ وَعِيدٌ فِي الْآخِرَةِ

من عَذَابٍ أَوْ غَضَبٍ أَوْ تَـهْدِيدٍ ، أَوْ لُعِنَ فَاعِلُهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى الله عليه وسَلَّم

„Veliki grijeh je svaki prijestup za koji je predviđena šerijatska kazna (*hadd*) na ovom svijetu (kao što su npr. ubistvo, zinaluk, krađa), ili u vezi s tim činom postoji prijetnja, kazna ili prokletstvo na Budućem svijetu. Također, u velike grijehe se ubrajaju djela čije je počinioce prokleo Allahov Poslanik, s.a.v.s."[4]

O problematici velikih grijeha pisali su brojni učenjaci. Jedno od najpoznatijih djela u toj oblasti na arapskom jeziku je *Kitābul-kebāir/Knjiga o velikim grijesima*, koje je napisao istaknuti islamski učenjak Šemsuddin ez-Zehebi (umro 748/1347). U toj knjizi je pobrojao sedamdeset velikih grijeha. Opširno djelo iz ove oblasti na arapskom jeziku napisao je Ibn Hadžer el-Mekki el-Hejtemi (umro 974/1566) koje je naslovio *Ez-Zevādžir an iqtirāfil-kebāir/Odvraćanje od činjenja velikih grijeha*. U njemu je autor pobrojao 467 velikih

[4] Ez-Zehebi, *Kitabul-kebāir*, str. 7.

grijeha.[5] O ovoj tematici su pisali i drugi autori na arapskom jeziku.

Na bosanskom jeziku najkompletnije djelo iz ove oblasti napisao je dr. Fuad Sedić, profesor hadisa i hadiskih znanosti na Islamskom pedagoškom fakultetu u Bihaću, pod naslovom *Veliki grijesi*. U njemu je, uz vrijedne komentare i pojašnjenja, navedeno 110 velikih grijeha.

KOLIKO IMA VELIKIH GRIJEHA

Neki islamski učenjaci smatraju da ima samo sedam velikih grijeha. To mišljenje argumentiraju hadisom koji prenose Buharija i Muslim u svojim zbirkama od Ebu Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[5] Do ovako velikog broja velikih grijeha, autor je došao zbog toga što je, vjerovatno, proširio kriterij za određivanje velikog grijeha pa je u to svrstavao i one radnje u vezi kojih nema usaglašenog stava islamskih učenjaka, ili je, pak, određene prijestupe, koji se mogu svrstati u jednu vrstu, raščlanjavao i brojao kao zasebne radnje.

اجْتَنِبُوا السَّبْعَ المُوبِقَات»، قيل يا رسول الله: وما هُنَّ؟ قال: الشِّرْكُ بالله ، والسِّحْرُ ،

وقَتْلُ النَّفْسِ الَّتي حَرَّمَ الله إلا بِالحَقِّ ، وأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ ، وأَكْلُ الرِّبَا ، والتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ ،

وقَذْفُ المُحْصَنَاتِ الغَافِلاَتِ المُؤْمِنَاتِ

„Klonite se sedam velikih grijeha!“ Ashabi su upitali: „Koji su to grijesi, Allahov Poslaniče?“ On odgovori: „Širk (pripisivanje Allahu druga), sihr (bavljenje magijom), bespravno ubijanje, otimanje imetka siročeta, upotreba kamate, bježanje sa bojnog polja i potvaranje poštenih i čednih vjernica da su nemoralne.“

U predanju koje, također, prenose Buharija i Muslim navodi se da su najteži veliki grijesi: širk, neposlušnost roditeljima i lažno (krivo) svjedočenje. Postoji predanje u kom se navodi da su veliki grijesi: širk, bespravno ubijanje, neposlušnost roditeljima i krivo svjedočenje.

Dakle, evidentno je da postoji više predanja u vezi broja velikih grijeha. U jednom se navodi da ih je sedam, u drugoj tri, a u trećoj četiri. O čemu se, zapravo radi?

Interesantno je da istaknuti islamski učenjaci iz generacije ashaba, poput Ibn Abbasa, r.a., ova predanja nisu razumijevali na način da se tu radi o striktnom pobrojavanju velikih grijeha već navođenju primjera ili spominjanju najvećih i najtežih velikih grijeha. To, ni u kom slučaju, nije ograničavanje velikih grijeha na navedene brojeve. U tom pogledu zabilježeno je da Ibn Abbas, r.a., jednom prilikom, bio upitan u vezi velikih grijeha, tj. da li ih je samo sedam? On je odgovorio: هي إلى سبعين أقرب „Prije će biti da je to sedamdeset grijeha." U drugoj verziji ovog predanja, koje prenosi Ibn Abbasov učenik Se'id ibn Džubejr, navodi se da je on rekao: هي إلى سبعمائة أقرب منها إلى السبع „Prije će biti da velikih grijeha ima sedam stotina, nego sedam."[6] Dakle, jasno je da se u navedenom predanju nije mislilo da se time veliki grijesi ograničavaju samo na sedam prijestupa.

Također, potrebno je imati u vidu da broj sedam u arapskom jeziku često biva upotrebljen za izražavanje mnoštva, a ne za detaljno pobrojavanje i ograničavanje nečega. Istaknuti muslimanski učenjak, imam En-Nevevi, u svom komentaru

---

[6] U vezi ovih predanja vidjeti Taberijev i Kurtubijev tefsir, tumačenje 31. ajeta sure En-Nisa.

na Muslimov *Sahih*, u vezi navedenih predanja o velikim grijesima kaže: „Što se tiče Poslanikovih, a.s., riječi da postoji sedam velikih grijeha, misli se na to da i navedenih sedam grijeha svakako spada u velike grijehe. Navedeni grijesi su spomenuti jer se radi o najtežim velikim grijesima, ili zbog toga što su to grijesi koji su mnogo činjeni u džahilijetu."[7]

U nastavku ćemo, shodno navedenoj definiciji, iznijeti popis velikih grijeha koji je naveo imam Ez-Zehebi u čuvenom djelu *Kitābul-kebāir* (*Knjiga o velikim grijesima*). Ono se, smatra jednim od najpoznatijih i najvažnih djela u ovoj oblasti. Naravno, potrebno je imati u vidu da ni to nije konačna lista velikih grijeha, već pokušaj da se na jednom mjestu sakupi što veći broj radnji i prijestupa koji se, prema islamskom učenju, smatraju velikim grijesima. Svaku od navedenih radnji ili svojstava popratit ćemo kraćim komentarom, kako bi čitalac dobio najosnovnije informacije o prijestupima koji imaju status velikih grijeha.

---

[7] En-Nevevi, *Šerh Sahihi Muslim*.

LISTA VELIKIH GRIJEHA (PREMA KNJIZI *KITĀBUL-KEBĀIR*)

1. Širk (pripisivanje Allahu druga ili saučesnika). Širk je najteži i, po slovu Kur'ana, neoprostiv grijeh: *Uistinu, Allah neće oprostiti da Mu se čini širk* (neko drugi smatra ravnim), a *oprostit će, kome hoće, ono što je mimo toga.* (En-Nisa, 48. i 116. ajet) Ovaj ajet se, u istoj formi, ponavlja dva puta a o širku i mušricima govori se, inače, u stotinama ajeta s obzirom da je to najveći grijeh i da su njegove posljedice pogubne. U islamskoj literaturi se navodi podjela širka na veliki i mali.

Veliki širk (*eš-širkul-ekber*) je obožavanje nekoga mimo Allaha ili činjenje bilo koje vrste ibadeta nekom drugom mimo Njega (kao npr. prinošenje žrtve, činjenje dove i sl.) Širk, dakle, ne podrazumijeva nijekanje Allahovog postojanja, jer Kur'an jasno ističe da su mušrici vjerovali u Allaha, ali su istovremeno vjerovali i u kipove, smatrajući da oni približavaju Allahu, odnosno, pribavljaju određenu korist ili nanose štetu. Kur'an je upravo takvo vjerovanje kvalifikovao širkom, naglašavajući da je to neoprostiv grijeh.

Mali širk (*eš-širkul-asgar* ili *er-rijā'*) je pretvaranje i neiskrenost u djelima, tj. činjenje dobrih djela da bi se pred nekim pokazalo i time ostvario određeni dunjalučki interes, a ne Allahovo zado-

voljstvo. Allahov Poslanik, a.s., veli da je Uzvišeni Allah rekao: „Ja nemam nikakve potrebe da Mi se drugi pripisuju ravnim, pa ko bude uradio djelo i u njemu Mi pridruži još nekoga, ostavljam njega i njegovo djelo." (Muslim i Ibn Madže)

Potrebno je istaći da je *kufr* (nijekanje i nevjerovanje u Allaha, dž.š., na način kako je to pojašnjeno u Kur'anu i poslaničkoj misiji Muhammeda, a.s.) sastavni dio širka, što znači da je svaki *kafir* istovremeno i *mušrik*. Allah, dž.š., u suri El-Kāfirun (Nevjernici) kaže: *Reci: "O vi nevjernici, ja se neću klanjati onima kojima se vi klanjate, a ni vi se nećete klanjati Onome Kome se ja klanjam; ja se nisam klanjao onima kojima ste se vi klanjali, a i vi se niste klanjali Onome Kome se ja klanjam – vama vaša vjera, a meni moja!"* Ajet na početku oslovljava one koji poriču istinitost Kur'ana kao Božije objave sa: *ejjuhel-kāfirun!* (*O, vi koji ne vjerujete!*), a na kraju kaže: *Lekum dīnukum ve lije dīn!* (*Vama vaša vjera, a meni moja!*) Dakle, i pored činjenice da oni ne vjeruju da je Kur'an Božija objava i da je Muhammed, a.s., Božiji poslanik, Uzvišeni Allah je to njihovo nevjerovanje nazvao *dinom*, tj. vjerom. To ukazuje na čovjekovu veoma bitnu karakteristiku: on je stvorenje koje mora u nešto vjerovati. Ukoliko

odbije vjerovati u Allaha i Muhammedovo, a.s., poslanstvo, to ne znači da će biti slobodan i da neće vjerovati u neko drugo, lažno božanstvo. Vjerovanje u Allaha na način kako je to dostavio Muhammed, a.s., oslobađa čovjeka od vjerovanja u lažna božanstva. Upravo zbog toga se pripadnost islamu očituje kroz dva *šehadeta* (svjedočenja): da nema boga osim Allaha (tj. da je samo Allah bog) i da je Muhammed, a.s., Allahov poslanik. Kada neko želi postati musliman od njega se ne traži da posvjedoči da bog postoji, već da kaže: *lā ilāhe illellāh* (nema boga osim Allaha).

Na osnovu navedenog jasno je da je kufr (nevjerovanje), zapravo, sastavni dio širka. Kufra, u suštini, i nema. On postoji samo kao jedna deklarativna forma, tj. ljudi se mogu tako izjašnjavati, ali onaj ko za sebe kaže da je *kāfir*, ne znači da je ne vjeruje, jer postoje brojna lažna božanstva u koja će on, zasigurno, vjerovati. Vjerovanje u Allaha oslobađa ljude od robovanja bilo kom lažnom idolu ili božanstvu. Stoga je ispravno reći da je svaki *kāfir* istovremeno i *mušrik*, i ako se prije smrti ne pokaje, onda spada u kategoriju onih kojima neće biti oprošteno, jer je širk neoprostiv grijeh. Zato imam Ez-Zehebi nije tretirao kufr kao zaseban grijeh s obzirom da je obuhvaćen širkom.

2. Bespravno ubijanje. Ovaj grijeh spada, također, u *mubikate* – uništavajuće ili najveće velike grijehe. Allah Uzvišeni daruje život i samo On ima pravo oduzeti ga. Naravno, u islamu postoji smrtna kazna za određene prijestupe ali to nije prepušteno pojedincima već je u nadležnosti, zakonodavne, sudske i izvršne vlasti. U ovaj veliki grijeh spada i abortus, koji je u današnje vrijeme izuzetno raširen. Abortus spada u najgnusnije oblike bespravnog ubijanja, jer se oduzima život stvorenju koje je potpuno bespomoćno. Islamski učenjaci kažu da je abortus dozvoljen jedino u slučaju kada je u pitanju život majke, nakon što to potvrdi konzilij pouzdanih ljekara.

3. Sihr (magija). Bavljenje sihrom spada u najteže grijehe (*mubikat*), kao što se navodi u poznatom hadisu: „Čuvajte se sedam uništavajućih grijeha...“, gdje je nakon širka i bespravnog ubijanja, na trećem mjestu, spomenut sihr. To dovoljno govori o pogubnosti ovog grijeha. Za onoga ko se bavi sihrom u islamu je predviđena izuzetno teška kazna. Sihra ima više vrsta, a zajedničko im je to da sihirbaz komunicira sa svijetom džina i šejtana, kojima prinosi žrtve i čini druge oblike širka kako bi zadobio njihovu naklonost i podršku. Zbog toga je sihir spomenut u hadisu

Allahovog Poslnika neposredno nakon širka, jer je u bliskoj vezi s njim. Nažalost, bavljenje sihirom je postalo veoma unosan posao. Veoma česta pojava je i pravljenje tzv. *zapisa* i *hamajlija*, koje sihirbazi prave tako što, uz kur'anske ajete, ispisuju i određene simbole kojima veličaju džine i šejtane koji su im u službi. To je otvoreni širk i spada u najteže grijehe. Odlazak takvim osobama je, također, veliki grijeh.

4. Ostavljanje namaza. Uzvišeni Allah je rekao: *A njih zamijeniše zli potomci, koji namaz napustiše i za strastima* (požudama) *pođoše; oni će sigurno zlo proći, osim onih koji se budu pokajali, i vjerovali i dobro činili.* (Merjem, 59-60) Allahov Poslanik, a.s., je rekao: "Između čovjeka, širka i nevjerstva je ostavljanje namaza." (Muslim)

U drugom predanju stoji: "Ono što je između nas i njih (nevjernika) je namaz, pa ko ga ostavi postaje nevjernik." (Ahmed i drugi, vidjeti *Sahihul-Džami'*, br. 4.143) Islamski učenjaci su saglasni da je namaz jedna od temeljnih i najvažnijih islamskih dužnosti, koje niko nije oslobođen, čak ni putnik niti bolesnik. Obavljanjem namaza čovjek stalno osvježava vezu sa svojim Stvoriteljem, a učestalost namaskih vremena ima za cilj da podsjeti čovjeka na

svrhu i zadatak svog života u vrtlogu ovosvjetskih kretanja i aktivnosti. Zato je ostavljanje namaza izuzetno velik i težak grijeh.

5. **Nedavanje zekata**. Davanje zekata je treći islamski šart. Allah, dž.š., u brojnim ajetima govori o zekatu, a u pojedinim prijeti strahovitom ahiretskom kaznom onima koji ga budu izbjegavali: *Neka oni koji škrtare u onom što im Allah iz obilja Svoga daje nikako ne misle da je to dobro za njih. Na Sudnjem danu bit će im o vratu obješeno ono čime su škrtarili.* (Ali Imran, 180)

6. **Nepostiti dane ramazana bez opravdanog razloga**. Evidentno je da je imam Ez-Zehebi u velike grijehe ubrajao izostavljanje bilo kog islamskog šarta. Allahov Poslanik, a.s., je rekao: "Islam se temelji na pet stvari: svjedočenju da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, obavljanju hadža i postu mjeseca ramazana." (El-Buhari i Muslim)

7. **Ostavljanje hadža i pored mogućnosti da se obavi**. Allahov Poslanik je upozorio da, kada musliman koji je bio u mogućnosti obaviti hadž, a to nije učinio, kada bude umirao neka odabere da li će umrijeti kao jevrej ili kršćanin! Ovo je veliko upozorenje svim muslimanima da povedu

računa o ovom islamskom propisu. Postoje brojni hadisi u kojima se naglašava važnost obavljanja hadža, jednog od pet temelja islama i koji je obaveza svima koji imaju materijalnu mogućnost da podnesu njegove troškove. U slučaju da čovjek ne može, zbog lošeg zdravstvenog stanja, lično otići na hadž, poslat će bedela – osobu koja će za njega obaviti hadž.

8. **Neposlušnost prema roditeljima**. Poslušnost i dobročinstvo roditeljima je strogi vjerski imperativ. U Kur'anu Časnom se, nakon naredbe robovanja samo Uzvišenom Allahu, ističe: *..ve bil-validejni ihsana*, tj. roditeljima dobro činite! To se odnosi na sve što, po islamskom učenju, nije zabranjeno. Prema roditeljima se ne smije postupati grubo i osoro (Kur'an zabranjuje da im se kaže čak i "Uh!"), niti im se smije učiniti bilo kakva neprijatnost. Čovjek mora, kako se ističe u Kur'anu, pored zahvale Allahu biti zahvalan i roditeljima. Djeca su dužna izdržavati roditelje i voditi brigu o njima onda kada iznemognu i ostare. U vjerodostojnim hadisima se navodi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao da Allah, dž.š., za svaki grijeh može odgoditi kaznu za Budući svijet osim za neposlušnost roditeljima. Za taj grijeh kažnjava još na ovom svijetu!

9. Kidanje rodbinskih veza. Et-Tirmizi u *Sunenu* prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: لا يدخل الجنة قاطع رحم "Neće ući u Džennet onaj ko bude kidao rodbinske veze!" Ovaj hadis se prenosi i u drugim hadiskim zbirkama. Održavanje rodbinskih veza je strogo naređeno. Imam Ez-Zehebi pojašnjava da to, pored posjećivanja, podrazumijeva i materijalno pomaganje, naročito bližnih srodnika kao što su brat, sestra, dajdža, amidža, tetka po ocu i majci itd., ukoliko im je potrebna pomoć i, naravno, kada je čovjek u mogućnosti i posjeduje imetak. U jednom hadisu se poručuje „da onaj ko želi da mu se poboljša opskrba i produži životni vijek, neka održava rodbinske veze."

10. Blud (*zinā*, *zinālūk*). Po islamskom učenju bludom se smatra svaki nezakonit, vanbračni spolni odnos. Za ovaj prijestup je predviđena šerijatska kazna još na ovom svijetu, s obzirom da je to grijeh koji ostavlja pogubne posljedice. U hadisima se govori o strahovitom kažnjavanju bludnika i bludnica i na Budućem svijetu. Da bi se sačuvalo od bluda islam je zabranio sve ono što vodi ka njemu kao što je razgolićavanje, gledanje golotinje, osamljivanje, bestidan govor, promoviranje nemorala itd. Iako to nije spomenuto u

Ez-Zehebijevoj knjizi o velikim grijesima, smatramo bitnim napomenuti da je spolno općenje sa životinjama, takoder, gnusan veliki grijeh. To je strogo zabranjeno i o tome treba govoriti, jer je ta anomalija i danas prisutna. Štaviše, čak se i promovira putem određenih filmova i interneta.

11. Homoseksualizam, lezbijstvo i općenje za ženom u analni otvor. Sve navedene radnje su veliki grijesi. Homoseksualizam i lezbijstvo su strašne nastranosti i razvrat najgore vrste, i za njihove počinioce je predviđena sankcija još na ovom svijetu. Allahov Poslanik, a.s., je prokleo osobe koje upražnjavaju analni seks. U više hadisa se poručuje: مَلْعُونٌ مَنْ أَتَى امْرَأَةً فِي دُبُرِهَا „Proklet je onaj ko spolno opći sa ženom u njen analni otvor." (Ahmed i Ebu Davud)

12. Kamata. Allahov Poslanik, s.a.v.s., upozorava da kamata ima 70 vrsta grijeha, najblaži je kao kad bi čovjek činio blud sa svojom majkom. (Ovaj hadis je *sahih*, verifikovao ga je poznati hadiski stručnjak Ibn Hadžer el-'Askalani u rezimeu Munzirijevog djela *Et-Tergibu vet-terhib*). Današnji haos i ekonomska kriza koja je pogodila ljude u svim dijelovima svijeta uzrokovani su upravo kamatnim sistemom poslovanja. Uzvišeni Allah u

Kur'anu Časnom (sura El-Bekare, ajeti 278-279) nagoviještava rat onima koji odbijaju da se povinuju Njegovoj zabrani kamate. Interesantno je, primjećuje imam Ez-Zehebi, da je Uzvišeni Allah "objavio rat" samo za dvije vrste prijestupa: prvi je kamata, a drugi vrijeđanje i neprijateljstvo prema Allahovim čestitim robovima.

13. Jedenje imetka siročeta i nepravda prema jetimu. Pod ovim se ne misli samo na "jedenje" već svako bespravno korišćenje i otimanje imovine koja pripada siročadima. Veliki grijeh je i bilo kakvo nepravedno postupanje prema jetimimima. Allahov Poslanik je kazao da će skrbnik siročeta (*kafilul-jetim*) biti s njim u Džennetu.

14. Laž na Uzvišenog Allaha i Njegovog Poslanika. Ovo se posebno odnosi na one koji su u poziciji da tumače islam i islamske propise, ukoliko to rade tendenciozno i zarad nečijeg hatara i prohtjeva, dodajući ili oduzimajući od islama. Allahov Poslanik, a.s., je rekao: "Onaj ko namjerno slaže na mene neka se pripremi za Džehennem!" (El-Buhari i Muslim)

15. Bježanje sa bojnog polja. Ovaj grijeh spada, takoder, u *mubikate* - uništavajuće grijehe, s obzirom da bježanje s bojnog polja ostavlja pro-

stor neprijateljima da unište islam i muslimane. U vezi s ovim pitanjem u fikhu postoje detaljna pravila, koja pojašnjavaju u kojim situacijama je dozvoljeno napustiti bojno polje.

16. Varanje i nepravda prema podanicima od strane vladara. Varanje ljudi na bilo koji način je prezreno i zabranjeno, posebno kada dolazi od strane vođe u kog se ljudi trebaju ugledati. O ovome bi trebali dobro porazmisliti svi koji su na vlasti ili rukovodećoj funkciji, i koji, umjesto da rade za opći interes, koriste pozicije za vlastito bogaćenje i šićar. Za preuzete emanete polagat će se težak račun pred Sveznajućim Allahom, jer varanje i pronevjera emaneta je izuzetno velik grijeh.

17. Oholost, hvalisanje i samodopadljivost. Ovo su po čovjeka pogubne osobine. Prvi grijeh (Iblisova neposlušnost Allahu, dž.š,) bio je počinjen iz oholosti. Prokleti Iblis se uzoholio i odbio učiniti sedždu Ademu, a.s. Hvalisao se da je bolji od Adema, a.s., zapadajući tako u višestruki grijeh. Zbog oholosti, hvalisanja i samodopadljivosti nije se pokajao već je ustrajao u grijehu pa je zbog toga proklet i udaljen iz Allahove milosti. Zato se oholosti treba posebno čuvati, jer takva osoba nije

u stanju da se, kada pogriješi i učini neki prijestup, pokaje i vrati u okrilje Pravoga puta.

18. Krivo svjedočenje. Krivim svjedočenjem se istovremeno i laže i uzima tuđe pravo, a to spada u grijehe koje Uzvišeni Allah neće oprostiti, to proističe iz Njegove apsolutne pravednosti. Zbog toga je Allahov Poslanik, a.s., upozorio da krivo svjedočenje spada u najveće velike grijehe (*ekberul-kebāir*).

19. Pijenje alkohola i svega što opija. Za alkohol se u islamskim izvorima veli da je majka svih zala. Allahov Poslanik, a.s., je prokleo deset osoba: onoga ko cijedi plodove za alkohol, onoga za koga se cijede, onoga ko ga pije, onoga ko ga nosi, onoga kome se nosi, onoga ko ga toči i dijeli, onoga ko ga prodaje, onoga ko se hrani novcem od njegove prodaje, onoga ko ga kupuje i onoga kome se kupuje. (Et-Tirmizi i Ibn Madže)

U ovu kategoriju spada i konzumiranje droge, njena proizvodnja, promoviranje, prodaja i rasturanje. Sve to je strogo zabranjeno i spada u velike grijehe.

20. Hazardne igre. Tu spadaju sve igre na sreću: loto, bingo, lutrija, kartanje, kockanje, klađenje itd. Dobijanje novca "na sreću" nije legalan način zarade

i bavljenje takvim poslom, tj. rad u kockarnicama, kladionicama i sličnim objektima nije dozvoljen muslimanima i muslimankama. Zabranjeno je, i promoviranje igara na sreću kao i iznajmljivanje prostora u tu svrhu.

21. Potvora čestitih vjernika i vjernica za blud. U Kur'anu je propisana kazna (80 udaraca bičem i neprihvaćanje svjedočenja) za onoga ko počini ovaj grijeh. Potrebno je znati da je bilo kakva potvora strogo zabranjena i za nju slijedi teška ahiretska kazna.

22. Krađa iz ratnog plijena. Krađa u bilo kom obliku i na bilo koji način je grijeh, a posebno krađa ratnog plijena s obzirom da je to opće dobro. Analogno tome, krađa iz onoga što se smatra državnom ili društvenom imovinom je veliki grijeh, jer se time nanosi šteta ne samo pojedincu već i široj zajednici.

23. Krađa (ar. *es-serika*). Za ovaj prijestup postoji teška sankcija i na ovom svijetu. Danas, kada je krađa veoma raširena, nema pravog lijeka za ovo zlo osim onoga kojeg je propisao Sveznajući Stvoritelj. Naravno, kazna za krađu (odsijecanje ruke) ne primjenjuje se u svakom slučaju krađe već samo ako se ispune šerijatom predviđeni uvjeti.

Nad onim ko je ukrao zbog toga što nema šta jesti, ne sprovodi se ova sankcija, jer je društvo odgovorno što je dopustilo da neko bude gladan.

24. Razbojništvo. Nekada bi razbojnik presretao putnike i otimao im imovinu. Međutim, ovo se ne odnosi samo na tu vrstu razbojništva već obuhvaća sve oblike otimačine. Za ovaj prijestup je propisana sankcija (*haddul-hirabe*) na ovom, a prijeti im se i teškom kaznom na Budućem svijetu.

25. Lažno zaklinjanje. Lažnim zaklinjanjem se, uglavnom, želi postići neki ovosvjetski interes i dobit. To je višestruki grijeh: laž, prevara, obmana, laganje na Allaha (jer se On poziva za svjedoka, a u pitanju je neistina), uzimanje tuđeg hakka itd. Zbog toga se onima koji se lažno zaklinju prijeti strahovitom kaznom na Budućem svijetu. U tom pogledu Allah, dž.š., kaže: *Oni koji obavezu svoju prema Allahu i zakletve svoje zamjenjuju nečim što malo vrijedi – na Onom svijetu nikakva dobra neće imati, Allah ih neće ni osloviti, niti će na njih, na Sudnjem danu, pažnju obratiti, niti će ih očistiti – njih bolna patnja čeka.* (Ali Imran, 77)

26. Nepravda u bilo kom obliku. Ovaj grijeh se ubraja u najteže velike grijehe, s obzirom da svaka nepravda podrazumijeva uzimanje tuđeg prava,

a na osnovu jasnih šerijatskih tekstova se zna da Uzvišeni Allah neće oprostiti tuđe hakkove već će to biti, na Sudnjem danu, prepušteno nagodbi između *zalima* (onoga ko čini nepravdu) i *mazluma* (onog kome je učinjenja nepravda). Uzvišeni Allah je apsolutno pravedan, te je nepravda zabranjena u bilo kom obliku. Imam Ez-Zehebi je o ovom velikom grijehu u djelu *Kitābul-kebāir* pisao veoma opširno pojašnjavajući da će zbog nepravde mnogi na Sudnjem danu nastradati. Tog Dana niko neće ni za koga znati, svako će biti zabrinut za sebe i svoj status u Svijetu vječnosti.

27. Bespravno uzimanje poreza, nameta, dadž**bina (ar. *el-mekkas*).** Svaka država, da bi funkcionirala, mora uvoditi određene poreze, takse i sl., kako bi na taj način finansirala svoje službe. To je uredu. Ono što nije dozvoljeno je bespravno uzimanje poreza i dadžbina, na način da se od toga bogate oni koji su u strukturama vlasti, a od toga građani nemaju koristi. Upravo to je ono na što je mislio imam Ez-Zehebi, pa je ovo uvrstio u listu velikih grijeha, što govori o širokim vidicima ovog istaknutog alima, koji je bio svjestan da uz vlast idu i mnogi izazovi. Na ovaj način je htio suzbiti zloupotrebu i manipulisanje. Šta bi tek rekao da je

danas živ, u vremenu kada su razni porezi, nameti i dadžbine stisli ljude sa svih strana?

28. Konzumiranje onoga što je zabranjeno (haram) i njegovo stjecanje na bilo koji način. Uzvišeni Allah je zabranio određena jela i pića, prije svega, zbog njihove štetnosti. Pored zabrane konzumiranja strogo je zabranjeno i njihovo stjecanje ili posjedovanje. Zbog toga musliman mora konstantno voditi računa da ono čime hrani sebe i svoju porodicu bude halal. To podrazumijeva da ono čime se čovjek hrani bude stečeno na legalan način. Allahov Poslanik, a.s., poručuje da se čovjek, ukoliko želi da mu Allah Uzvišeni prima dove, mora pobrinuti da ono čime se hrani bude dozvoljeno i stečeno na halal način. U današnjem svijetu, kada dominira kamatni sitem poslovanja, postoje brojne radnje i transakcije koje nisu dozvoljene ili su, u najmanju ruku, sumnjive pa u vezi s tim treba pitati ulemu i one koji su upućeni u islamski način poslovanja.

29. Samoubistvo. Uzvišeni Allah je Darovatelj života i samo On ima pravo oduzeti ga. Postoje hadisi u kojima se navodi da će onaj ko izvrši samoubistvo biti strahovito kažnjavan na Budućem svijetu. Zato se vjernik treba čuvati ružnih

misli i pesimizma, jer to čovjeka baca u beznađe i očaj. Jedna od važnih kur'anskih poruka je da uz poteškoću dolazi i olakšanje.

30. Laganje. Allahov Poslanik, a.s., upozorava da vjernik ne smije lagati, jer je laž nespojiva s ispravnim vjerovanjem. U nekim hadisima se navode izuzeci od zabrane laganja, kao što je npr. u ratu, kada se neprijatelju ne smije kazati istina, jer bi se time nanijela šteta muslimanima, radi pomirenja zavađenih i sl.

31. Nesuđenje po Allahovim zakonima. Ovdje se prvenstveno misli na zajednice gdje su muslimani većina, a obuhvaća i ostale, onoliko koliko su u mogućnosti. Uzvišeni Allah je stvorio ljude i najbolje zna šta je dobro za njih. Jedino Njegovi zakoni su savršeni. Nema sumnje da je ovaj grijeh, tj. neizvršavanje Božijih propisa i zakona, doveo do strašnog nereda na Zemlji u svim oblastima ljudskog života.

32. Uzimanje i davanje mita. Ovo je izuzetno težak grijeh, jer se njime nanosi nepravda ljudima. Allahov Poslanik, a.s., upozorava da će onaj ko bude uzimao mito biti stanovnik Vatre. I letimičan pogled u naše današnje društvo dovoljan je da se čovjek osvjedoči da je razlog brojnih društvenih

poremećaja i anomalija upravo mito i korupcija putem koje ljudi dolaze do određenih pozicija i povoljnosti na osnovu kojih ostvaruju lične koristi nanoseći ogromnu štetu općim interesima.

33. Oponašanje muškaraca od strane žena i obrnuto. Ez-Zehebi je pojasnio da oponašanje obuhvaća govor, oblačenje i ponašanje. Uzvišeni Allah je sve stvorio u paru i, nema sumnje da današnji način života, u kom muškarci oponašaju žene i obratno, kao posljedicu ima enormno širenje homoseksualizma, lezbijstva i drugih anomalija i poremećenosti.

34. Čovjek koji svojoj ženi odobrava nemoral. Allahov Poslanik takvu osobu naziva *dejjūs* i upozorava da neće ući u Džennet!

ثلاثة قد حرَّم الله عليهم الجنة : مُدْمِنُ الْخَمْرِ والعَاقُ والدَّيُّوثُ الذي يُقِرُّ في أهله الخبث

"Trojici je Allah zabranio ulazak u Džennet: notornom pijanici, onome ko je neposlušan svojim roditeljima i *dejjūsu*, tj. onome ko odobrava nemoralno ponašanje svojoj ženi." Hadis je vjerodostojan, prenose ga Ahmed u *Musnedu*, En-Nesai u *Sunenu* i drugi hadiski autoriteti. O ovome bi trebali razmisliti svi, posebno oni kojima

je svejedno što njihove žene i kćeri (s obzirom da pojam *ehl* koji je spomenut u hadisu obuhvaća i njih) izlaze razgolićene i izazovno odjevene, jer termin *dejjūs* svakako obuhvaća i njih, s obzirom da je razgolićenost žena jedan od ključnih faktora koji uzrokuju razvrat i nemoral.

35. Formalno se oženiti a zatim razvesti da bi žena postala dozvoljena prethodnom mužu. Ovakav postupak je strogo zabranjen u hadisima Allahovog Poslanika. Jedan od uvjeta valjanosti braka je da se u brak stupa na neograničeno vrijeme.

36. Nečuvanje od mokraće prilikom vršenja nužde. U sahih predanju se navodi da je Allahov Poslanik, a.s., jednom prilikom naišao pored nekog kabura, pa je zastao i rekao da se čovjek koji je u njemu kažnjava zbog toga što nije vodio računa o mokraći prilikom vršenja nužde. Mokraća je nedžaset/nečistoća koja prlja veš i odjeću, pa se u takvoj odjeći ne može obaviti namaz.

37. ***Rijāluk***, tj. činjenje dobrih djela da bi se pokazalo pred ljudima, a ne radi Allahovog zadovoljstva. Ovaj grijeh čini ništavnim čovjekova djela, jer je jedan od temeljnih uvjeta za primanje djela iskrenost (*ihlās*), tj. da čovjek tim djelom želi postići Allahovo zadovoljstvo. *Rijāluk* je veoma

opasna bolest i to je izrazita osobina munafika, kojima se u Kur'anu Časnom prijeti izuzetno bolnom i teškom kaznom na Budućem svijetu.

38. Prikrivanje i stjecanje znanja isključivo radi dunjaluka (*kitmānul-'ilm*). Prvi imperativ islama je: *Ikre, bismi Rabbike!/Čitaj, s imenom svoga Gospodara Koji stvara!* Iskreni vjernik svakim postupkom i djelom nastoji postići zadovoljstvo svoga Gospodara. I kada je u pitanju stjecanje znanja, on to čini kako bi ovaj svijet izgrađivao shodno Božijem redu i planu. U Kur'anu se posebno prijeti onima koji, zarad nečijeg hatara i prohtjeva, budu prikrivali nešto od onoga što je Allah, dž.š., objavio. Nažalost, u današnjem vremenu postoje ljudi koji su nosioci visokih vjerskih zvanja i diploma, a koji, zarad dunjalučkih interesa, prikrivaju određene vjerske istine i propise. Takvima se u Kur'anu Časnom prijeti da ih na Budućem svijetu čeka bolna kazna i poniženje. (Vidjeti npr. 159. ajet sure El-Bekare).

39. Pronevjera povjerenog emaneta. Allahov Poslanik, a.s., u poznatom hadisu: *Ajetul-munafiki selasun*... "Tri su pokazatelja da je neko munafik: kada govori laže, kada obeća ne ispuni i kada mu se nešto povjeri on to iznevjeri." Poslovi koje je

čovjek preuzeo su *emaneti* i za njihovo propisno i korektno obavljanje čovjek ima veliku odgovornost. Neobavljanje tih poslova pošteno spada u velike grijehe. Povjereni *emaneti* obuhvaćaju veoma široko područje, zapravo cjelokupni ljudski život i djelovanje, pa o tome treba dobro povesti računa.

40. **Prigovaranje za učinjeno dobročinstvo.** To je, po slovu Kur'ana, zabranjeno, jer se time poništava nagrada za učinjeno djelo. *O vjernici, ne kvarite svoju milostinju prigovaranjem i uvredama, kao što to čine oni koji troše imetak svoj da bi se ljudima pokazali, a ne vjeruju ni u Allah ni u Onaj svijet.* (El-Bekare, 264) Prigovaranje za učinjeno djelo je osuđeno i u hadisima Allahovog Poslanika.

41. **Poricanje da je sudbina određena.** Ovo pitanje se tiče same suštine islamskog vjerovanja. Negiranje bilo kog islamskog ili imanskog šarta je ne samo veliki grijeh, već grijeh koji izvodi iz vjere. Da nas Allah sačuva.

42. **Prisluškivanje onoga što ljudi taje i ne žele da se čuje.** To se naziva uhođenjem i strogo je zabranjeno. Činjenjem ovoga grijeha narušavaju se međuljudski odnosi i izaziva smutnja.

43. **Prenošenje tuđih riječi.** U islamskim izvorima to se naziva *nemimet*, a Poslanik, a.s., je rekao

da "u Džennet neće uči *nemmam* (onaj ko prenosi tuđe riječi)." Ez-Zehebi pojašnjava da se misli na onoga koji prenosi tuđe riječi s ciljem izazivanja smutnje i nereda među ljudima. Prenošenje tuđih riječi je veoma pokuđeno. Allahov Poslanik, a.s., je rekao: "Dovoljno je čovjeku grijeha da govori sve što čuje (tj. da prenosi tuđe riječi)."

44. Proklinjanje, tj. reći nekome da je proklet, jer je to izvođenje iz Allahove milosti što nije dozvoljeno jer postoji mogućnost da se dotični pokaje i umre kao musliman. Ez-Zehebi pojašnjava da je dozvoljeno proklinjati uopćeno, bez spominjanja imena, kao npr. da se kaže: "Allah je prokleo kafire, zulumćare i sl."

45. Prevara i neispunjavanje ugovora. Prevara ima nekoliko vrsta i svaka je zabranjena. Svjesno neispunjavanje ugovora spada u prevaru. To je, osobina munafika i veoma težak veliki grijeh, jer se njome uzurpira tuđi hakk.

46. Vjerovanje vračaru i astrologu. U brojnim hadisima Allahov Poslanik, a.s., upozorava na opasnost odlaska onima koji se bave vračanjem i proricanjem sudbine:

من أتى عرّافاً فسأله عن شيء لم تقبل له صلاة أربعين يوماً

"Ko ode gataru pa ga upita za nešto, takvom se ne prima namaz četrdeset dana!" (Muslim)

U drugoj verziji ovog hadisa stoji: من أتى كاهنا فَصَدَّقَهُ بما يقول فقد كَفَرَ بما أنزل على محمد "Ko ode vračaru pa povjeruje u ono što mu govori, zanijekao je ono što je objavljeno Muhammedu, a.s." (Ebu Davud) Dakle, ako je odlazak vračaru tako velik prijestup, koliko je tek onda pogubno bavljenje gatanjem i proricanjem sudbine!? Te negativne pojave, nažalost, sve više uzimaju maha među muslimanima. Sve je više onih koji se bave vračanjem, gatanjem i ostalim oblicima praznovjerja. Svemilosnog Allaha molimo da nam sačuva vjeru!

47. Neposlušnost žene prema mužu. Podrazumijevamo neposlušnost u onome što je dozvoljeno, jer je poznato islamsko načelo u kom se veli: "Nema poslušnosti stvorenju ukoliko je ono nepokorno Stvoritelju / *la ta'ate li mahlukin fi ma'sijetil-Halik*." Allahov Poslanik, a.s., je muslimankama naredio da budu pokorne muževima ističući da je to jedno od četiri potrebna svojstva koja ženu uvode u Džennet. U tom pogledu Vjerovjesnik, a.s., je rekao:

إذا صَلَّتِ المَرْأَةُ خَمْسَهَا وصَامَتْ شَهْرَهَا وحَفِظَتْ فَرْجَها وأَطَاعَتْ زَوْجَهَا قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الجَنَّةِ شِئْتِ

"Kada žena klanja propisanih pet vakata namaza, posti ramazan, vodi računa o svojim stidnim mjestima (ne razgolićuje se), i pokorna je mužu, bit će joj kazano: 'Uđi u Džennet na koja hoćeš vrata!'"[8] Također, u hadisima je posebno osuđeno ženino odbijanje bračnog odnosa sa svojim mužem, onda kada je on pozove. Žena koja, bez šerijatski opravdanog razloga, odbije muža u bračnoj postelji čini grijeh i na sebe navlači Allahovu srdžbu i prokletstvo, ističe se u vjerodostojim hadisima Allahovog Poslanika. O ovome, uistinu, treba dobro povesti računa, naročito danas kada su brojni brakovi i porodice razoreni upravo zbog toga što su mnoge žene neposlušne svojim muževima i što su zanemarile svoje bračne obaveze.

48. Pravljenje kipova. Negativan islamski stav u vezi slika i kipova povezan je sa idejom *tevhida* – čistog monoteizma, u kom se naglašava da je samo Allah Stvoritelj i da je samo On dostojan da se obožava i da Mu se ibadet čini. U vrijeme poslaničke misije Muhammeda, a.s., širk je bio

8 Prenose Ahmed u *Musnedu* i Ibn Hibban u *Sahihu*.

jako raširen. Ljudi su često slikali i figurativno prikazivali svoje idole pa je razumljivo zašto je islam osudio i zabranio pravljenje kipova i njihovo veličanje na bilo koji način.

49. Udaranje po licu, naricanje, cijepanje odjeće i druge nekontrolirane radnje prilikom neke nesreće. Allahov Poslanik, a.s., je preporučio da, kada se desi neka nedaća ili iskušenje, treba reći: INNA LILLAHI VE INNA ILEJHI RADŽI'UN! ALLAHUMME'DŽURNI FI MUSIBETI VAHLUF LI HAJREN MINHA!, što znači: "Mi smo Allahovi i Njemu se vraćamo! Allahu moj, nagradi me za ovo iskušenje i nadoknadi mi nečim boljim!"

50. Remećenje reda na Zemlji. Ovo obuhvaća veoma široko područje. Uzvišeni Allah je na Zemlji uspostavio red i remećenje tog reda, na bilo koji način, spada u velike grijehe. U tom pogledu Allah, dž.š., je rekao:

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ
أُوْلَئِكَ لَهُم عَذَابٌ أَلِيمٌ

... a odgovarat će oni koji ljude tlače i bez ikakva osnova red na Zemlji remete; njih čeka bolna patnja. (Eš-Šura, 42) Nepridržavanje Božijih naredbi i

principa dovelo je do strašnog nereda na Zemlji, do te mjere da cjelokupni život na planeti postaje sve ugroženiji.

51. Pokazivanje snage nad nemoćnima (kao što su npr. sluškinja, žena, životinja i dr.). Islamski princip nalaže da nemoćnima treba pomoći i zaštiti ih, a ne siliti se nad njima. Onaj ko se tako ponaša, čini grijeh.

52. Uznemiravanje komšija. Alllahov Poslanik je u brojnim hadisima naredio lijep postupak prema komšiji, bez obzira na njegovu vjersku pripadnost: „Tako mi Allaha, nije vjernik! Tako mi Allaha, nije vjernik!" Upitali su: „Ko to, Allahov Poslaniče?" „Onaj od čijeg zla nije siguran njegov komšija." - odgovorio je on. (Muslim)

53. Uznemiravanje i vrijeđanje muslimana. Allah, dž.š., kaže: *A oni koji vjernike i vjernice vrijeđaju, a oni to ne zaslužuju, tovare na sebe klevetu i pravi grijeh.* (El-Ahzab, 58) Ajet je potpuno jasan, a u vezi s ovom temom postoje i brojni hadisi koji govore o pogubnosti ovog grijeha.

54. Uznemiravanje ljudi. Ljudi su Allahova stvorenja i Njegovi robovi, jer je Allah Stvoritelj i Gospodar svega. Zbog toga nije dopušteno da se Njegovim stvorenjima bespravno nanosi šteta niti

da se oni uznemiravaju. Nažalost, danas mnogi nanose štetu ljudima i uznemiravaju ih na brojne načine, zaboravljajući da će za to polagati račun pred Uzvišenim Allahom.

55. Spuštanje odjeće iz oholosti. Ovo je naročito bilo izraženo kod predislamskih Arapa, koji su odjeću, posebno ogrtače, iz oholosti spuštali da se vuku i padaju na tle. Naravno, ovakvo ponašanje u bilo kom vremenu je grijeh!

56. Nošenje svilene odjeće ili zlata za muškarce. El-Buhari i Muslim prenose da Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Onaj (muškarac) koji obuće svilenu odjeću neće je obući na Sudnjem danu!" U drugom hadisu se navodi da je rekao: "Nošenje svile i zlata je haram muškarcima moga ummeta!" (Ebu Davud)

57. Neposlušnost pretpostavljenom. Pod ovim se podrazumijeva neizvršavanje obaveza koje nisu u suprotnosti s islamskim propisima. Ez-Zehebi je na ovom mjestu bio uvrstio bježanje roba od svog vlasnika. S obzirom da danas zvanično ropstvo ne postoji, ovaj grijeh smo naslovili sa *neposlušnost pretpostavljenom*. Potrebno je imati u vidu da je, u vrijeme Ez-Zehebija, u svijetu još postojao robovlasnički sisitem. Islam nije mogao

sam dokinuti takve društvene odnose, ali je u mnogome poboljšao status robova i podstakao muslimane na njihovo oslobađanje dajući mogućnost *keffareta* (iskupa) za mnoge grijehe upravo putem oslobađanja robova.

58. Prinošenje žrtve nekom drugom osim Allahu. Sasvim je jasno da je ovo veliki grijeh, jer se kosi sa osnovnim postulatom islamskog vjerovanja – *tevhidom*. Kurban se prinosi samo Allahu, jer je samo On dostojan robovanja. Prema tome, prinošenje žrtve nekom drugom osim Allahu je otvoreni širk.

59. Promjena porijekla (tj. da čovjek tvrdi da mu je neko drugi otac). Allahov Poslanik, a.s., je rekao da osoba koja to bude svjesno radila neće ući u Džennet. Ovo je sahih-hadis, prenosi ga El-Buhari, i po tom osnovu je ova radnja svrstana u velike grijehe.

60. Polemike, svađe i prepirke. Ovdje se misli na bespotrebne, žustre polemike kojima nije za cilj istina, već omalovažavanje tuđeg mišljenja. Poslanik, a.s., je upozoravao da se treba kloniti bespotrebnih polemika i prepirki, jer se na taj način raspiruje mržnja i narušavaju međuljudski odnosi.

61. Uskraćivanje blagodati vode. Voda je potrebna svim živim stvorenjima i to je Allahova velika blagodat koja se ne smije nikome uskraćivati.

62. Zakidanje prilikom mjerenja. U Kur'anu Časnom se nalazi 83. sura pod nazivom *El-Mutaffifun*, što znači: *Oni koji pri mjerenju zakidaju.* Odmah na početku te sure se upozorava: *Teško onima koji pri mjerenju zakidaju, koji punu mjeru uzimaju kada od drugih kupuju, a kada drugima mjere na litar ili na kantar – zakidaju.* Ovakva osuda tog postupka je sasvim dovoljna da se ova radnja svrsta u velike grijehe.

63. Sigurnost od Allahove kazne. Allah, dž.š., u Kur'anu Časnom kaže: *Zar oni mogu biti sigurni od Allahove kazne? Allahove kazne se ne boji samo narod kome propast predstoji.* (El-E'araf, 99) Jedna od dova koju je Muhammed, a.s., često učio je: *Allahumme, ja mukallibel-kulub sebbit kalbi 'ala dinik!*, što znači: "O, Allahu! O, Ti Koji okrećeš ljudska srca, učvrsti moje srce u Tvojoj vjeri!" Istinski vjernik je stalno u brizi za svoju vjeru, trudi se da ostane čvrst, postojan i da postigne zadovoljstvo svoga Gospodara, ne gubeći nadu u Allahovu milost. Poznati islamski učenjak, imam El-Kurtubi (autor čuvenog tefsira *El-Džami' li*

ahkamil-Kur'an), kao najveće grijehe naveo je sigurnost od Allahove kazne i gubljenje nade u Njegovu milost. Vjernik, dakle, mora uvijek biti između straha i nade.

64. Uznemiravanje Allahovih čestitih robova (evlija) i neprijateljstvo prema njima. Već je prethodno spomenuto, da je imam Ez-Zehebi u velike grijehe uvrstio uznemiravanje Allahovih robova, što se odnosi na sve ljude. Ovdje je, kao poseban grijeh spomenuo uznemiravanje Allahovih čestitih robova (evlija) i neprijateljstvo prema njima. U poznatom hadisi-kudsiju Allah, dž.š., upozorava: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ "Onom ko uznemirava Mog čestitog roba, objavljujem rat!" (El-Buhari)

Ez-Zehebi pojašnjava da je jedino za ovaj grijeh i za kamatu došla ovakva specifična opomena i prijetnja. Na samom vrhu Allahovih čestitih robova (evlija) Ez-Zehebi ubraja ulemu, poznavaoce Allahove vjere, koji se boje Allaha i pridržavaju onoga što islam propisuje. Njihovo uznemiravanje na bilo koji način Ez-Zehebi smatra velikim grijehom i u vezi s tim navodi veoma interesantna kazivanja. (Vidjeti: *Kitābul-kebāir*, str. 256)

65. Izbjegavanje namaza u džematu bez opravdanog razloga. Ovo se odnosi na muškarce. Postoje

brojni hadisi Allahovog Poslanika u kojima se ističe da muškarci trebaju obavljati namaz u džematu. Ez-Zehebi je naveo više hadisa koji pozivaju na odgovornost onih koji izostavljaju džemat bez šerijatski opravdanog razloga. Džamije su Allahove kuće na Zemlji i služe, prije svega, radi obavljanja namaza u džematu. Zajedničko obavljanje namaza ima posebnu vrijednost: takav namaz je 27 puta vrjedniji od pojedinačnog. Klanjanje u džematu pribavlja čovjeku brojne koristi i na ovom svijetu: zajednički namaz razvija osjećaj skromnosti, jednakosti i ravnopravnosti sa ostalim klanjačima, jača povjerenje u ljude oko sebe, ostvaruje se susret generacija jer u njemu učestvuju i odrasli i djeca, sreću se ljudi različitih zanimanja i struka, što otvara put za razmjenu ideja, iskustava i međusobnu saradnju. Obavljanje namaza u džematu otklanja izolovanost, usamljenost i društvenu otuđenost, što generira zdrav društveni milje i omogućava da se čovjek formira kao zdrava ličnost. Zbog svega navedenog, ustrajavanje u neobavljanju namaza u džematu bez opravdanog razloga imam Ez-Zehebi je uvrstio u velike grijehe.

66. Neopravdano izostajanje sa džume namaza. Džuma-namaz je sedmično okupljanje muslimana radi hutbe (vaza) i zajedničkog namaza. Allahov

Poslanik, a.s., je upozorio da će muškarcu, s obzirom da je džuma obaveza muškarcima, koji, bez šerijatski opravdanog razloga, ne klanja tri džume – Allah zapečatiti srce![9] من ترك ثلاث جمع تهاوناً طبع الله على قلبه U drugoj verziji ovog hadisa stoji: من ترك الجمعة ثلاثاً من غير عذر فهو منافق "Ko bez šerijatski valjanog razloga ostavi tri džume, on je munafik!"[10] Navedeni hadisi su jasno upozorenje svakom muslimanu da strogo vodi računa o svojim džumama.

67. Nanošenje štete u oporuci. Islam dozvoljava da čovjek može oporučiti do jedne trećine imovine. Jednom nasljedniku se ne može sve oporučiti osim ako bi to odobrili ostali nasljednici. Sve mimo toga je nepravda prema nasljednicima, kojom im se nanosi šteta.

68. Spletkarenje i obmanjivanje. Ovo su osobine licemjera. Njima se nanosi šteta ljudima i remete međuljudski odnosi, pa je sasvim razumljivo da spadaju u kategoriju velikih grijeha. Ovdje se može svrstati i mijenjanje međa s ciljem prisvajanja tuđeg posjeda i zemlje, iako to spada u otimačinu i uzurpiranje tuđeg hakka.

---

[9] Prenose autori sva četiri *Sunena*, Ahmed u *Musnedu* i El-Hakim u *Mustedreku*.

[10] Ibn Huzejme i El-Hakim.

69. Špijuniranje muslimana i otkrivanje njihovih sramota. Allah, dž.š., je zabranio uhođenje i traganje za tuđim mahanama i slabostima. Islamsko geslo je da tuđe mahane treba pokriti, a ne otkrivati ih. "Blago onome ko se zabavi otklanjanjem svojih mahana i nedostataka, pa ne bude imao vremena da ih istražuje kod drugih ljudi.", poručuje se u hadisu Allahovog Poslanika, a.s.

70. Psovanje i omalovažavanje ashaba. Drugovi Allahovog Poslanika su posebno odabrana generacija s obzirom da ih je Uzvišeni Allah počastio društvom Njegovog miljenika Muhammeda, a.s., i mogućnošću da ga pomognu u najtežim momentima njegove poslaničke misije, te da prenesu poruku islama diljem svijeta. O njihovoj čestitosti se u Kur'anu govori na više mjesta. Zato je njihovo vrijeđanje i omalovažavanje strogo zabranjeno. El-Buhari i Muslim prenose da je Poslanik, a.s., rekao: "Nemojte psovati moje ashabe! Tako mi Allaha, kada bi neko od vas potrošio na Božijem putu zlata kao brdo Uhud, ne bi mogao ni blizu dostići njihovu vrijednost!" Posebno je opasno vrijeđanje, proklinjanje i psovanje najvjernijih Poslanikovih saradnika poput Ebu Bekra, Omera, Osmana, Alije, ili Poslanikovih supruga, a znatan dio islamskih učenjaka smatra da to izvodi iz vjere.

Ez-Zehebi je u knjizi naveo i predanje u kome se upozorava da onaj ko bude psovao ashabe, na takvog pada prokletstvo Allaha, dž.š., Njegovih meleka i svih ljudi!

LISTA VELIKIH GRIJEHA NIJE KONAČNA

Sedamdeset grijeha koji su prethodno spomenuti navedeni su prema popisu koji je sačinio istaknuti islamski učenjak i muhaddis Šemsuddin ez-Zehebi, u čuvenom djelu *Kitābul-kebāir* (*Knjiga o velikim grijesima*). Međutim, treba imati u vidu da ovo nije konačna lista, jer imam Ez-Zehebi nije pobrojao sve velike grijehe. Shodno njegovoj definiciji u kojoj se navodi da je "veliki grijeh svaki prijestup za koji je predviđena šerijatska kazna (*hadd*) na ovom, ili u vezi s tim činom postoji prijetnja, kazna ili prokletstvo na Budućem svijetu, a u to spadaju i djela čije počinioce je Allahov Poslanik prokleo. U velike grijehe se mogu svrstati i brojni drugi prijestupi. U velike grijehe se mogu svrstati i radnje ili svojstva u vezi kojih postoji izričit ili vjerodostojnog sunneta. Kršenje stroge zabrane, odnosno neizvršavanje stroge naredbe spada u

velike grijehe. Kriterij za određivanje da je neka radnja ili svojstvo veliki grijeh je postojanje nekog od sljedećih faktora:

1. postojanje šerijatske kazne na ovom svijetu,

2. postojanje prijetnje ili kazne na Budućem svijetu,

3. djela čije počinioce je prokleo Allahov Poslanik,

4. radnje ili svojstva u vezi kojih postoji izričiti Kur'anski ili sunnetski tekst. Ukoliko postoji makar i jedan od navedenih faktora u vezi određenog prijestupa, on svakako spada u velike grijehe.

Na osnovu navedenog kriterija jasno je, da u velike grijehe spadaju i brojni drugi prijestupi koji nisu spomenuti u Ez-Zehebijevoj listi velikih grijeha. Shodno tome, navest ćemo svojstva ili radnje koje ljudi često prakticiraju, kako bi ih izbjegavali i čuvali ih se, jer svaki grijeh, naročito onaj veliki, ostavlja veoma negativne posljedice, kako za pojedinca tako i za cijelo društo.

71. Ogovaranje (ar. *gibet*). Učenjaci su, na osnovu Poslanikovih hadisa, *gibet* definirali ovako: „To je spominjanje neke osobe u njenom odsustvu po onome što ta osoba ne voli i čime nije zadovolj-

na." Allah, dž.š., je ogovaranje u Kur'anu strogo zabranio kazavši: *I ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekom od vas bilo drago da jede meso umrlog brata svoga!* (El-Hudžurat, 12) Poznati islamski učenjak Hasan el-Basri je rekao: „Tri su vrste ogovaranja i sve su spomenute u Kur'anu: *gibet*, *ifk* i *buhtan*. *Gibet* je da spomeneš brata po onom što je tačno, *ifk* je da o njemu govoriš ono što su ti drugi prenijeli, a *buhtan* (potvora) je da kažeš o njemu ono što nije tačno." (*Tefsirul-Kurtubi*, XVI, str. 318)

72. **Psovanje.** Ovo je veliki grijeh, naročito psovanje vjerskih svetinja poput džamije, Boga, mushafa ili bilo kog drugog vjerskog simbola ili Božije blagodati kao što je hrana, voda i dr. Islamski učenjaci su saglasni da psovanje svetinja izvodi iz islama. To znači da onaj ko, ne'uzu billah, opsuje Allaha, džamiju, Kur'an, Kabu i sl. prestaje biti musliman. To za sobom povlači brojne praktične posljedice u islamu i zato se treba kloniti svake psovke, jer onaj ko je je navikao psovati, s lahkoćom može opsovati neku vjersku svetinju i na taj način počiniti grijeh koji izvodi iz islama. Po Kur'anu je zabranjeno psovati svetinje i simbole drugih vjera. Uzvišeni Allah veli: *Ne psujte one kojima se oni, pored Allaha, klanjaju, da ne bi i oni nepravedno*

i ne misleći šta govore Allaha psovali. (El-En'am, 108) Na ovaj način Kur'an uspostavlja atmosferu povjerenja, suživota i tolerancije među različitim religijama, kulturama i svjetonazorima. Ako se to ima u vidu jasno je da su nemuslimani, naročito kršćani i jevreji, u okrilju jurisdikcije islamskog zakona uvijek imali punu zaštitu i sigurnost i u potpunosti sačuvali svoju vjeru i identitet.

73. Razgolićavanje i nepokrivanje *avreta* (sramotnih dijelova tijela). Kod muškarca se *avretom* smatra područje od pupka do koljena, a kod žene cijelo tijelo osim lica i ruku do šaka. Nakon što postane punoljetna svakoj muslimanki je obaveza (farz) da se pokrije prilikom izlaska iz kuće ili pokazivanja pred muškarcima koji joj nisu bliži rod. U vezi s ovim pitanjem postoji *idžma'*, opća saglasnost svih islamskih učenjaka. Odjeća ne smije biti tijesna, kratka i prozirna, jer razgolićavanje ženskog tijela doprinosi širenju razvrata i nemorala. Postoje brojni hadisi u kojima Allahov Poslanik upozorava na pogubnost ovog grijeha. Navest ćemo ovaj: „Imaju dvije vrste džehennemlija (stanovnika Vatre) koje nisam vidio: razgolićene i nepristojno obučene žene, koje se se naginju ljudima i zavode ih, a njihove glave (frizure) su poput devinih grba. Neće ući u Džennet, niti će

osjetiti njegov miris, a njegov miris se osjeća na velikoj udaljenosti. I ljudi koji nose bičeve slične kravljim repovima i njima udaraju ljude.“ [11]

74. Gledanje golotinje, pornografije i nemorala. Allah, dž.š., je vjernicima i vjernicama naredio da obaraju poglede i ne gledaju ono što je zabranjeno, povezujući tu zapovijed s čednošću i moralom: *Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; to im je bolje, jer Allah, uistinu, zna ono što oni rade. I reci vjernicama neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; i neka ne dozvole da se od ukrasa njihovih vidi išta osim onoga što je ionako spoljašnje...* (En-Nur, 30-31) Gledanje golotinje raspiruje strasti i vodi u zinaluk, koji je jedan od najtežih grijeha. U jednom predanju se navodi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao Aliji, r.a.: يا علي لا تُتْبِعِ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ فإن لك الأولى وليس لك الآخرة „Alija, ne pružaj pogled za pogledom, jer samo prvi (iznenadni) pogled je dozvoljen, a drugi (ponovljeni) pogled ti je grijeh!“[12]

Allahov Poslanik je požudne i pohotne poglede kvalifikovao zinalukom očiju (*zina el-'ajnejn*)

[11] Prenosi Muslim u *Sahihu* i drugi hadiski autoriteti.

[12] Et-Tirmizi, Ebu Davud i Ahmed.

rekavši: „I oči čine zinaluk, a to je strastveno gledanje.“ (El-Buhari) Ibn Kesir u *Tefsiru* navodi predanja od nekih učenjaka selefa u kojima se spominje da će onaj ko bude obarao pogled od harama kao nadoknadu za to dobiti slast koju će osjetit u svome ibadetu. Evo odgovora onima koji se žale da ne osjećaju slast i zadovoljstvo u svojim ibadetima. Dakle, potrebno je čuvati pogled od harama.

75. Jedenje strvine, krvi, svinjskog mesa i onoga što nije zaklano na halal način. Sve navedeno je zabranjeno tekstom Kur'ana i spada u velike grijehe. Uzvišeni Allah je rekao: *Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, i što je udavljeno i ubijeno; i što je strmoglavljeno - i rogom ubodeno, ili od zvijeri načeto – osim ako ste ga preklali – i što je na žrtvenicima žrtvovano.* (El-Ma'ide, 3) Halal klanje podrazumijeva da je životinja zaklana na šerijatski ispravan način.

76. Promoviranje nemorala i harama. Pitanje morala je jedno od temeljnih pitanja vjere. U islamu je jasno definirano šta je moralno, a šta nije. Ta pitanja, zapravo, proističu iz samog koncepta islamskog vjerovanja. Nemoralno i ružno je sve

ono što su Uzvišeni Allah ili Njegov Poslanik zabranili. U tom pogledu zabranjeno je činiti nered na Zemlji u bilo kom obliku: *I ne pravite nered na Zemlji kad je na njoj red uspostavljen...* (El-E'araf, 56, 85) Svaki grijeh je, zapravo, remećenje reda koji je Svevišnji Stvoritelj uspostavio. Naročito je pogubno propagiranje grijeha. Allah, dž.š., je rekao:

وَتَعَاوَنُواْ عَلَى الْبرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ تَعَاوَنُواْ عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ

Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu; i bojte se Allaha, jer Allah strašno kažnjava. (El-Ma'ide, 2) Danas se, nažalost, na razne načine promoviraju i reklamiraju, mnoga zla i poroci poput alkohola, droge, bluda, prostitucije, homoseksualizma, lezbijstva i drugih oblika perverzije i razvrata. Sve navedeno spada u velike grijehe.

77. **Zavist** (ar. *hased*). Zavist je opaka duhovna bolest. Allahov Poslanik, a.s., je rekao da se „Zavisti treba dobro čuvati, jer ona uništva dobra djela kao što vatra uništava drva!"[13] Interesantno je da je zavist zapravo prvi grijeh, jer je Iblis zavidio Ademu, a.s., pa je zbog toga proklet i udaljen iz

---

13 Ebu Davud i El-Bejheki.

Allahove milosti. Zavist je šejtanska osobina i njene posljedice su teške i pogubne po čovjeka.

78. Prouzrokovanje razvoda braka. Islam braku posvećuje veliku pažnju jer je jedino u braku dozvoljeno da muškarac i žena imaju seksualne odnose i da rađaju djecu. Zbog toga je očuvanje braka od izuzetne važnosti, a navraćanje čovjeka na razvod je krajnje prezren čin. Allahov Poslanik je među kategorijama ljudi koji ne pripadaju njegovom ummetu ubrojao i osobu „koja odvrati čovjeka od njegove žene, tj. kaže o njoj nešto što će uzrokovati razvod. (Ahmed, El-Bezzar i Ibn Hibban)

Iblis postavi svoj prijesto na neku vodenu površinu, a potom pošalje šejtansku vojsku da zavode ljude obećavajući najveću nagradu onome ko počini najveći nered i smutnju. Kada se oni poslije vrate da bi podnijeli izvještaj, Iblis se najviše obraduje onome koji je je uzrokovao razvod braka. Potom tog šejtana stavi pored sebe i dodijeli mu poseban položaj. (Muslim)

79. Pričanje supružnika o bračnoj intimi. Islam strogo zabranjuje da supružnici pričaju drugima o detaljima svog intimnog života. Allahov Poslanik, a.s., je rekao: „Najgori položaj na Sudnjem danu

kod Uzvišenog Allaha imaće čovjek ili žena koji imaju bračni odnos pa nakon toga objelodane ono što je bilo među njima!“ (Muslim i Et-Tirzmizi)

80. Muževljevo neizvršavanje obaveza prema ženi. Muškarac je zadužen da izdržava porodicu i vodi brigu o njoj. Kao što se ženi naređuje da bude pokorna mužu, i njemu se zapovijeda da izvršava svoje obaveze prema supruzi. Allah, dž.š., je rekao: *One (žene) imaju isto toliko prava koliko i dužnosti.* (El-Bekare, 228) Allahov Poslanik je poručio: „Najbolji su vjernici oni koji se najljepše ophode prema svojim ženama.“ (Et-Tirzmizi)

81. Da žena traži razvod braka bez šerijatski opravdanog razloga. Ovo se, također, ubraja u velike grijehe, jer je Allahov Poslanik rekao: „Koja god žena traži razvod braka bez opravdanog razloga bit će joj zabranjen džennetski miris *(haramun alejha raihatul-dženneh)*!“ (Ebu Davud, Et-Tirzmizi, Ibn Hibban i Ibn Huzejme)

82. Korišćenje zlatnog ili srebrenog posuđa. To se smatra rasipništvom i ubraja se u velike grijehe, jer je Allahov Poslanik, a.s., rekao: „Onaj ko jede ili pije iz zlatnog ili srebrenog posuđa u svoj stomak sasipa džehennemsku vatru!” (Muslim)

83. Nazivanje i proglašavanje muslimana nevjernikom (*tekfir*). Ovo postaje aktuelno u posljednje vrijeme diljem svijeta, pa nažalost i kod nas. Postoje pojedinci koji proglašavaju ostale muslimane nevjernicima zbog toga što čine određene grijehe ili se ne slažu sa njihovim razumijevanjem vjere. To je veoma opasan postupak, time se razbija jedinstvo ummeta i daje povod neprijateljima da nanose ogromnu štetu islamu i muslimanima. Allahov Poslanik, a.s., je upozorio da se musliman ne smije optužiti za nevjerovanje osim na osnovu potpuno pouzdanog i kategoričkog dokaza, jer ukoliko optuženi ne bude takav onda se optužba vraća na tužioca.

84. Bestidan govor i ponašanje. Musliman mora voditi računa o tsvom govoru i ponašanju. Ne smije bestidno govoriti, niti činiti postupke koji su sramotni, kao npr. strastveno ljubljenje ili dodirivanje na javnom mjestu. To nije dozvoljeno javno činiti ni sa svojom suprugom, a kamoli sa osobom s kojom nije u braku. Musliman, čak i kada je s nekim u svađi ili prepirci, mora voditi računa o svojim riječima i ponašanju. Poznat je hadis Allahovog Poslanika u kom se ističe da je jedna od osobina munafika to da „kada se prepire govori i prelazi sve granice." U Kur'anu Časnom

se munaficima prijeti strahovitom kaznom na Budućem svijetu, zato moramo dobro povesti računa o govoru i ponašanju.

85. Uvođenje lošeg običaja i pozivanje u njega. Allahov Poslanik upozorava da će onaj ko uvede loš običaj snositi odgovornost za sve one koji to budu kasnije radili. Uvođenje bid'ata podrazumijeva zanemarivanje Poslanikovog, a.s. sunneta, a to je posebno težak grijeh, jer se time nanosi šteta islamu i iskrivljuje njegovo učenje. Istaknuti učenjak Ebu Hamid el-Gazali je u čuvenom *Ihja 'ulumiddinu* rekao: „Blago onom kome kada umre, umru i njegovi grijesi. U predanju se kaže: 'Ko u vjeru uvede neko loše djelo na njemu je odgovornost (*vizr*) za njega i za one koji ga budu radili, ne umanjujući ništa od njihove odgovornosti.'" (Muslim)

86. Oponašanje nemuslimana u pitanjima vjere. Ovo je pojava koja, nažalost, uzima sve više maha. Muslimanu nije dozvoljeno poistovjećivati se s pripadnicima drugih vjera i svjetonazora u pitanjima koja se tiču vjerovanja i vjerskog života. Tako npr. pojedinci, iako tvrde da su muslimani, oponašaju nemuslimane u njihovim vjerskim praznicima, ili prilikom ukopa umrlih, praveći nad-

grobne spomenike, stavljanjem slike umrle osobe na mezar, paljenjem svijeća u određenim danima itd., što je u islamu izričito zabranjeno. Slavljenje i veličanje nemuslimanskih vjerskih praznika, običaja i simbola muslimanima nije dozvoljeno, u vezi s tim među islamskim učenjacima nema razilaženja.

87. **Mijenjanje Allahovog stvaranja.** U ovaj grijeh spadaju brojni postupci kao npr. čupanje obrva, stavljanje umjetne kose (perike), tetoviranje po tijelu, glavi, licu itd. Postoje hadisi u kojima se ističe da je Allah, dž.š., prokleo osobe koje to rade ili traže da im se to uradi. U mijenjanje Allahovog stvaranja svakako spadaju i razne plastične operacije, kojima se ne želi odstraniti neka fizička anomalija, deformacija ili zdravstvena smetnja, nego su puko povođenje za modnim trendovima. Ova pitanja su detaljno obrađena u savremenim fikhskim djelima, poput npr. djela *Halal i haram u islamu* dr. šejha Jusufa el-Karadavija, pa se tamo može pogledati. U ovo svakako spada i manipuliranje genetikom i genetskim inžinjeringom.

88. **Zastrašivanje ljudi i dizanje oružja ili željeznog predmeta prema njima.** Mada ovo ulazi u sferu uznemiravanja ljudi, a to je već spominjano i u Ez-Zehebijevoj listi, ipak je potrebno istaknuti

ga kao poseban grijeh s obzirom da postoje hadisi u kojima se to oštro osuđuje. U tim hadisima se zabranjuje bilo koji način plašenja i uznemiravanja muslimana, makar to bilo i u šali. Allahov Poslanik je rekao: „Ko prestraši muslimana, Allah ga neće učiniti sigurnim od strahota Sudnjeg dana!“ (Et-Taberani)

Nije dozvoljeno ni u šali u muslimana uperiti oružje, jer se u hadisu navodi: „Meleki proklinju onoga ko podigne (uperi) oružje na svoga brata.“ (Ebu Davud) Ovaj Poslanikov hadis posebno dolazi do izražaja danas, kada se proširilo nasilje i nesigurnost do te mjere da mediji, gotovo svakodnevno, izvješćuju o pucnjavi, ranjavanju, ubistvima po tramvajima, autobusima, gradskim ulicama itd. Teroriziranje ljudi spada u izuzetno teške velike grijehe.

89. Slušanje razvratnih pjesama i muzike. Muzika i pjesme koje podstiču na činjenje harama, koje veličaju grijeh i pozivaju u nemoralno ponašanje su zabranjene radnje, jer podstiču na činjenje harama. Kao što je zabranjeno mimo braka gledati ono što pobuđuje strasti i pohotu isto tako je haram to i slušati.

90. Incest. Incest ili rodoskrvnuće spada u izuzetno teške velike grijehe. Poznato je da islam strogo zabranjuje svaki seksualni odnos mimo braka, a to je posebno prezreno kada se dešava između bližih srodnika koji inače ne mogu stupiti u brak.

91. Silovanje, pedofilija, zoofilija i druge nastranosti. Ovo su oblici seksualnog iživljavanja i nastranosti, koji su, po islamskom učenju, strogo zabranjeni i spadaju u velike grijehe. U današnjem vremenu, kada se putem filmova, časopisa, televizije i interneta javno promovira razvrat i razne nastranosti, ove pojave sve više uzimaju maha. Crne hronike su pune izvješća o silovanjima, pedofiliji i drugim nastranostima. Za počinioce ovih radnji u islamskom zakonodavstvu je propisana teška kazna još na ovom svijetu.

92. Zloupotreba Kur'ana pravljenjem zapisa i hamajlija. Već je spominjano u Ez-Zehebijevoj listi velikih grijeha da je bavljenje sihrom jedan od najvećih grijeha. Osobe koje se bave sihrom često prave tzv. *zapise*, *talismane* i *hamajlije*, miješajući kur'anske ajete s određenim znakovima i simbolima, koji imaju vezu sa svijetom džina i šejtana. Potom te *zapise* i *hamajlije* prodaju, zgrćući ogroman novac. Mnogi ljudi iznose svoja iskustva

sa tzv. *zapisivačima* (koji svi redom tvrde da su iscjelitelji koji liječe Kur'anom), da bi tako uzimali stotine pa i hiljade maraka za zapise i hamajlije. Nerijetko, ti šarlatani i prevaranti od ljudi traže da im ponovo dolaze, da bi navodno "dopunili" zapis ili hamajliju, koji, eto, imaju rok trajanja pa se mora produžiti. I, naravno, svaki put to treba dobro platiti. Nema sumnje da je ovo gnusna zloupotreba Kur'ana Časnog, koji jeste lijek, ali se ne može na taj način miješati sa onim što se, po islamskom učenju, smatra jednim od najtežih velikih grijeha, a to je bavljenje sihirom. Kur'an se može učiti s ciljem da se bolesnoj osobi olakša, djeci se mogu i ispisati određene sure i ajeti ili im to proučiti na vodu pa dati da popiju – to su dozvoljene radnje. Ali praviti biznis od zapisa i hamajlija, uistinu je izuzetno težak grijeh. Kur'an treba stalno učiti, slijediti njegov put i moliti Uzvišenog Allaha za zaštitu. Svaki musliman i muslimanka mogu sebi proučiti sure El-Felek i En-Nas (koje se inače zovu *Zaštitnice*), zatim Ajetul-Kursijju i suru El-Fatiha, ujutro i uveče, s nijetom da se zaštite. Allahov Poslanik je, u hadisu koji prenose El-Buhari i Muslim, rekao da onaj ko izgovori stotinu puta: LA ILAHE ILLELLAHU VAHDEHU LA ŠERIKE LEH, LEHUL-MULKU VELEHUL-HAMDU

VE HUVE 'ALA KULLI ŠEJ'IN KADIR, tog dana će biti zaštićen od šejtana. To je potrebno svakodnevno učiti, a kloniti se odlaska sihirbazima i zapisivačima, koji zloupotrebljavaju bol i patnju naivnih ljudi.

93. **Jedno govoriti a drugo raditi.** To spada u velike grijehe, jer je Allah, dž.š., rekao: *O vjernici, zašto jedno govorite, a drugo radite? O kako je Allahu mrsko kada govorite riječi koje djela ne prate!* (Es-Saff, 2-3) U drugom ajetu se veli: *Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete?* (El-Bekare, 44) Jedno govoriti, a drugo raditi je osobina munafika, lažova i prevaranata, a to je nespojivo s iskrenim vjerovanjem.

94. **Nepropisno obavljanje namaza.** Imam Ez-Zehebi je u svojoj listi velikih grijeha na početku naveo neklanjanje namaza. Nažalost, postoje ljudi koji klanjaju namaz, ali ga ne obavljaju skrušeno i propisno. I to, svakako, spada u velike grijehe. Allahov Poslanik je, kako se navodi u sahih-hadisu, osobi koja je klanjala nepropisno naredio da ponovo obavi namaz, rekavši: ارجع فصلّ فإنك لم تصلّ "Vrati se i ponovo klanjaj, jer ti nisi obavio namaz!" To je ponovio nekoliko puta, i onda je

toj osobi pokazao kako treba propisno obaviti namaz. (El-Buhari i Muslim) Namaz je temeljni islamski propis. Detaljno je objašnjeno kako se obavlja svaka namaska radnja. Islamski učenjaci ističu da u namazu postoje ruknovi, tj. radnje bez kojih namaz nije ispravan. U fikhskim djelima se opširno govori o tome da je ta'dilul-erkan, tj. propisno i temeljito izvršavanje svih namaskih radnji strogo naređeno. Shodno tome, obavljanje namaza bez ta'dilul-erkana je neispravno. Allahov Poslanik, a.s., je upozorio da je najgori kradljivac onaj koji krade od svoga namaza. Kada su ga upitali: "Allahov Poslaniče, kako čovjek krade svoj namaz?", on je odgovorio: "Tako što ne izvršava u potpunosti (polahko, smireno i skrušeno) namaske ruku'e i sedžde." (El-Hakim, Ibn Hibban i Et-Taberani)

Nažalost, pojedini imami kada predvode džemat to čine brzo, kao da ih neko goni. To nije slučaj samo za vrijeme ramazana, kada se klanja teravija, koja je, nažalost, kod mnogih postala simbol brzine i jurnjave, već i prilikom predvođenja svakodnevnih namaza. Takvi imami ne upotpunjuju ni ruku'e ni sedžde i takva praksa, bez imalo dvojbe, spada u velike grijehe. Svrha namaza je da, kao što to Kur'an ističe, spriječi čovjeka od činjenja ružnih

i zabranjenih djela, tj. da čovjek klanjajući namaz pet puta dnevno osvježava vezu sa svojim Stvoriteljem i izgrađujući svijest o Allahu koja mu ne dopušta da čini zabranjeno. Obavljanje namaza bez skrušenosti, haljkavo i nepropisno, ne omogućava čovjeku izgradnju tog nivoa svijesti.

95. Nedolično ponašanje u džamiji i džematu. Džamije su Allahove kuće na Zemlji i imaju poseban status. Veliki je grijeh na bilo koji način oskrnaviti svetost džamije i narušavati propisani red koji u njoj vlada. U vezi s ovim smatramo bitnim ukazati na nedopustivost sljedećih postupaka:

* **Govor za vrijeme hutbe.** Allahov Poslanik je rekao: "Ko petkom razgovara dok imam drži hutbu, sliči magarcu koji nosi tovar knjiga, a onaj koji mu na to kaže: 'Šuti.' nema nagrade za džumu-namaz."[14] Hutba se mora pomno slušati i nije dozvoljen nikakav drugi govor niti aktivnost (kao npr. slanje i čitanje sms poruka i sl.) dok imam drži hutbu.

* **Preticanje imama u namazu.** Allahov Poslanik, a.s., je rekao: "Zar se ne boji onaj koji digne glavu sa ruku'a ili sedžde prije imama da mu je Allah

---

14 Ahmed u *Musnedu* i Et-Taberani u *Mu'džemu*.

ne pretvori u magareću ili njegov lik u magareći?" (El-Buhari i Muslim)

* **Prolaženje ispred klanjača.** Prolaziti između klanjača i njegove *sutre* (perde ili oznake) koju je postavio bez nužde je haram i ubraja se u velike grijehe, smatraju istaknuti učenjaci Ibn Kajjim el-Dževzijje, Hejtemi i dr. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, a.s., rekao: "Kada bi znao onaj koji prolazi ispred klanjača koliko je to grijeh stajao bi četrdeset godina (ili mjeseci ili dana) a ne bi prošao ispred njega."[15]

* **Ulazak razgolićenih i nepropisno obučenih žena u džamiju.** Nažalost, to sve više uzima maha. Na taj način se skrnavi svetost džamije koja ima status *Bejtullaha* – Božije kuće. Ibn Madže bilježi da je Allahov Poslanik jednom prilikom sjedio s ashabima u džamiji, pa je ušla neka žena nepropisno obučena. Poslanik, a.s., je tada rekao. "O ljudi, ne dozvoljavajte svojim ženama da se gizdaju i namirisane dolaze u džamiju, jer ni Izraelćani nisu bili prokleti sve dok žene nisu počele to raditi." Šta tek onda reći za žene koje

---

15 Ibn Madže, Ibn Huzejme i Ibn Hibban s pouzdanim senedom.

u džamiju dolaze u kratkoj, tijesnoj ili prozirnoj odjeći ili bez mahrame na glavi?

96. Mučenje i maltretiranje životinja. U to spada više postupaka: žigosanje životinja, spaljivanje na vatri, postavljanje žive životinje kao mete za gađanje, klanje tupim nožem, zatvaranje da umre od gladi i žeđi itd. Islam je propisao human postupak prema svakom, čak i prema životinjama.

97. Izbjegavanje ili neopravdano kašnjenje sa isplatom plate radnicima i najamnicima. Iako se ovaj prijestup može svrstati u područje drugih velikih grijeha kao što je npr. zulum i uzimanje tuđeg hakka, ipak smatramo bitnim da se izdvoji kao poseban grijeh s obzirom da je danas, nažalost, sve više poslodavaca koji radnicima ne isplaćuju na vrijeme njihove plate. Štaviše, postoje i firme koje radnicima ne daju plate, mjesecima i godinama. Allahov Poslanik, a.s., je rekao: "Radniku dajte njegovu zaradu prije nego mu se znoj osuši." [16]

98. Udaja muslimanke za nemuslimana. Konsenzus islamskih učenjaka je saglasan da je muslimanki strogo zabranjeno udati se za nemuslimana, ma kojoj vjeri ili pravcu pripadao. Mnogi islamski

---

16 (Ibn Madže i Et-Taberani)

učenjaci smatraju da je to grijeh koji izvodi iz islama. U istoj ravni je i ženidba muslimana sa ateistkinjom (koja ne vjeruje u Boga i Budući svijet) ili mnogoboškinjom (koja vjeruje u više božanstava), i to spada u velike grijehe.

99. Neulaganje truda na Allahovom putu. Džihad nije samo, kao što mnogi pogrešno misle, oružana borba protiv neprijatelja. On je mnogo širi pojam: ulaganje truda na Allahovom putu, za dobrobit cjelokupnog ljudskog roda, jer bez vjere u Stvoritelja i primjene Njegovih zakona na Zemlji će vladati veliki nered. Allahov Poslanik, a.s., je u brojnim hadisima upozorio na to da se džihad ne smije zanemariti. U jednom hadisu kaže: "Ko umre, a ne bude učestvovao u džihadu, niti bude sebe podsticao da učestvuje, umro je džahilijetskom smrću." (Muslim)

100. Zapostavljanje naređivanja dobra i odvraćanja od zla. Musliman je, shodno svojim mogućnostima i znanju, dužan djelovati u pravcu promoviranja dobra i suzbijanja zla. Allah, dž.š., u Kur'anu Časnom, iznoseći osobine istinskih vjernika, kaže da oni pozivaju na Put dobra, a odvraćaju od zla. Ako se to zapostavi dolazi do raznih problema i poremećaja, u društvu prevlada

zlo, nered, korupcija, nemoral i nesigurnost. Allahov Poslanik, a.s. je rekao: "Kad god se u nekoj sredini čine grijesi, a ljudi ga budu u stanju spriječiti pa to ne urade, Allah će im poslati kaznu." (Ebu Davud i En-Nesai)[17] Poslanik je upozorio i na to da Allah ljudima neće primati dove ukoliko ne budu upućivali na dobro, a odvraćali od zla.

101. Diskreditovanje islama, njegovih propisa i sistema vrijednosti. Ovo je danas veoma izraženo. Postalo je moderno pisati i govoriti o islamu omalovažavajući ga, optužujući, devalvirajući, s ciljem dovođenja u pitanje njegovih istina i vrijednosti, a to da bi se postigla naklonost i zadovoljstvo onih koji imaju moć, novac i utjecaj u današnjem svijetu. U ovo ubrajamo i tumačenje Kur'ana prema svome nahođenju, proizvoljno, tendenciozno i bez potrebnih kompetencija. Navedeno je izuzetno opasno, jer se time iskrivljuje islam i diskredituje njegov značaj i uloga. Ovu vrstu velikih grijeha često spominje istaknuti savremeni učenjak šejh Jusuf el-Karadavi u svojim djelima i nastupima.

102. Neodgajanje djece u duhu islama. Ovo se posebno odnosi na muslimane kojima je Uzvišeni

---

[17] Ibn Madže, Ibn Huzejme i Ibn Hibban s pouzdanim senedom.

Allah podario djecu. Dužni su ih odgajati islamskim odgojem i podizati u okrilju islamskih vrijednosti i svjetonazora. Allah, dž.š., u Kur'anu Časnom upozorava: *O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti, i o kojoj će se meleki strogi i snažni brinuti, koji se onome što im Allah zapovijedi neće opirati, i koji će ono što im se naredi izvršiti.* (Et-Tahrim, 6)

Postoje brojne Poslanikove opomene i upozorenja roditeljima da djecu odgajaju u islamu, jer će za njih biti odgovorni na Sudnjem danu. Dovoljno je prisjetiti se onog čuvenog hadisa: „Svi ste vi pastiti i svi ćete odgovarati za svoje stado."

103. Nezainteresiranost za probleme ummeta. Musliman mora imati osjećaj pripadnosti muslimanskom ummetu. Mora biti zainteresiran za ono što se dešava sa muslimanskom zajednicom kako na lokalnom tako i na svjetskom planu. Na taj način on očituje pripadnost Muhammedovom, a.s., ummetu i trudi se dati svoj doprinos njegovom jačanju i afirmaciji. Konkretno, u našem kontekstu, to podrazumijeva i uključenost (učlanjenje) u Islamsku zajednicu koja vodi brigu o organiziranju vjerskog života muslimana na našim prostorima. Članarina koja se plaća je glavni izvor finansiranja

Islamske zajednice, tako da je veoma bitno biti njen redovni član.

104. Otuđivanje vakufske imovine. Vakuf (zadužbina) je opće dobro koje koristi svim ljudima. Ne smije se otimati, prisvajati, nelegalno koristiti itd. Sve ovo spada u velike grijehe i oni koji ga na bilo koji način otimaju i otuđuju vakufsku imovinu, upropaštavaju sebe, svoje porodice i zajednicu.

105. Sijanje smutnje i razdora među muslimanima. Sijanje smutnje i razdora među muslimanima, u bilo kojem obliku ili na bilo koji način, spada u velike grijehe, jer se time ugrožava jedinstvo muslimana i nanosi šteta islamu i ummetu. Naročito je poguban grijeh onih koji siju smutnju među muslimanima zarad interesa neprijatelja islama, ili njihovih tajnih službi i organizacija koje rade protiv islama i muslimana. To se, bez imalo dvojbe, smatra izdajom Allaha i Njegovog Poslanika i spada u najteže velike grijehe.

106. Vjerovati u dio Kur'ana, a drugi nijekati. Kur'an je Allahov govor sačuvan u izvornoj formi. To je autentična Božija riječ i poruka ljudima. U sve što se nalazi u Kur'anu, obaveza je vjerovati. Nažalost, postoje oni koji tvrde da su muslimani, a onda Kur'anu pristupaju selektivno: vjeruju u

jedan njegov dio, a drugi odbacuju. Takva praksa je nedopustiva i spada u grijeh koji izvodi iz islama. Uzvišeni Allah je rekao: *Kako to da u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete!? Onoga od vas koji čini tako stići će na ovome svijetu poniženje, a na Sudnjem danu bit će stavljen na muke najteže. – A Allah motri na ono što radite.* (El-Bekare, 85)

107. Odmetništvo od islama. Osoba koja se odmetnula od islama naziva se *murted* (otpadnik) i to je, uz širk, najveći veliki grijeh. U vezi s ovim grijehom postoji više kur'anskih tekstova, u kojima se upozorava na njegovu pogubnost: *A oni među vama koji od svoje vjere otpadnu i kao nevjernici umru, - njihova djela bit će poništena i na ovom i na Onom svijetu, i oni će stanovnici Džehennema biti, u njemu će vječno ostati.* (El-Bekare, 217) *Onoga ko se suprotstavi Poslaniku, a poznat mu je Pravi put, i koji pođe putem koji nije put vjernika, pustit ćemo da čini šta hoće, i bacit ćemo ga u Džehennem, - a užasno je on boravište!* (En-Nisa, 115) *A onaj ko okrene glavu od Knjige Moje, taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepim oživjeti.* (Ta-Ha, 124)

VAŽNA POJAŠNJENJA

Želimo istaći da ni ovo nije konačna lista velikih grijeha, niti nam je cilj bio pokušati velike grijehe ograničiti na ovaj broj. Nastojali smo da u ovoj listi velikih grijeha spomenemo one kojima su ljudi često izloženi. U svjetlu navedenog mogu se razaznati kriteriji na osnovu kojih su islamski učenjaci određene prijestupe svrstavali u velike grijehe (*el-kebāir*). To uveliko olakšava da se određena radnja ili prijestup može klasificirati kao veliki grijeh, s obzirom da se životne situacije ne mogu predvidjeti niti ograničiti nekim brojem.

Navedenim popisom velikih grijeha nisu obuhvaćeni svi harami, jer postoje i mnoge radnje za koje se, na osnovu jasnih šerijatskih tekstova ili općih intencija islama, pouzdano zna da su grijeh. Navest ćemo nekoliko primjera: držanje kipova i pasa u kući je, na osnovu kategoričkih hadisa Allahovog Poslanika, strogo zabranjeno; osamljivanje sa ženom kojoj čovjek nije *mahrem*; spolno općenje sa ženom u vrijeme menstruacije, postporođajnog perioda kao i općenje prije nego se ona, nakon isteka hajza ili nifasa, okupa je također haram. Dakle, postoje brojne zabrane koje se, ukoliko ih neko uradi, smatraju grijehom. Cilj ovog rada nije,

ni u kom slučaju, pobrojavanje svih radnji koje se smatraju haramom već, prije svega, konkretno ukazivanje na brojne radnje koje, shodno islamskom učenju, nisu dozvoljene, kako bi ih se ljudi čuvali. Postoje i određeni postupci u vezi kojih islamski učenjaci nemaju jedinstven stav. Jedni ih smatraju haramom a drugi mekruhom. Isto tako, postoje i propisi koje jedni smatraju obaveznim a drugi sunnetom, dakle, samo preporučenim, a poznato je da onaj ko uradi sunnet ima nagradu a ko ga ne uradi nema nagrade, ali ni kazne. Nastojali smo u listu velikih grijeha uvrstiti, koliko god je to bilo moguće, prijestupe u vezi kojih postoji usaglašen stav islamskih učenjaka.

Treba imati u vidu da navedeni redoslijed ne odražava težinu grijeha, mada su najteži među velikim grijesima spomenuti na početku liste, zbog dokaza koji upućuju na to poput npr. širka, kufra, ubijanja, bavljenja sihrom, ostavljanja namaza, nedavanja zekata itd. Svaki grijeh je štetan i ostavlja negativne posljedice, i na čovjeka i na njegovo okruženje.

Smatramo bitnim ovom prilikom ukazati na još nekoliko detalja:

Prvo: Postoje grijesi koji izvode iz vjere, tj. onaj ko ih učini prestaje biti musliman. To se prije svega odnosi na širk i kufr. Na početku je pojašnjeno da je kufr, na izvjestan način, sadržan u širku, pa iz tog razloga, vjerovatno, nije tretiran kao zaseban grijeh u Ez-Zehebijevoj knjizi o velikim grijesima. Također, psovanje Allaha Uzvišenog, psovanje bilo kog od Njegovih poslanika ili islamskih svetinja i simbola izvodi iz islama. Isto važi i za negiranje strogih vjerskih obaveza, svejedno radilo se o farzovima ili haramima. Osoba koja negira stroge islamske propise poput npr. obaveze klanjanja namaza, davanja zekata, zabrane bluda, krađe itd. izlazi iz vjere i prestaje biti musliman. U slučaju da osoba ne izvršava neki propis, npr. zbog lijenosti ili nekog drugog razloga, ali ne negira njegovu obligatnost (tj. da je to vjerski propis, ustanovljen na osnovu Kur'ana i sunneta) onda nije izišla iz islama, ali je počinila veliki grijeh. Onaj ko je učinio djelo koje izvodi iz islama i za sobom povlači čitav niz teških posljedica, kao što su npr. zabrana klanjanja dženaze-namaza takvoj osobi ili njeno ukopavanje u muslimansko groblje u slučaju da umre u takvom stanju, zatim nemogućnost nasljeđivanja, poništavanje braka ukoliko je bio oženjen ili udata itd. Da bi takva osoba

ponovo bila musliman, mora se iskreno pokajati, okupati se i izgovoriti dva šehadeta, tj. nanovo primiti islam. Da nas Allah sačuva od svih grijeha.

Drugo: Postoje veliki grijesi koje čovjek ne čini vanjskim organima već srcem i dušom. Ti grijesi se zovu *ez-zunūb el-bātine* (unutarnji grijesi). Tu spadaju pokuđene ljudske osobine: pohlepa, zavist, pakost, samodopadljivost, neiskrenost, oholost itd. što je veoma pogubno za čovjeka, naročito ako se ima u vidu da te osobine često budu razlogom da čovjek počini mnoge grijehe prema drugim ljudima kao što su prevara, nepravda, uzimanje tuđeg hakka itd. Ti grijesi spadaju u ono što Svevišnji Allah neće oprostiti, jer je On, neka je Uzvišen, apsolutno Pravedan. Zato se treba boriti protiv navedenih osobina putem duhovnog odgoja i uzdizanja, upoznavajući slabosti svoga nefsa i često spominjući Allaha. Stoga vjernik i vjernica stalno čine zikrullah, uče dove i Kur'an, skrušeno obavljaju namaz, pomažu ljudima i nastoje učiniti što više dobra, oplemenjujući duše i suzbijajući njihove negativne osobine, koje, u slučaju da budu zanemarene, mogu biti razlogom čovjekove vječne propasti. Allah da nas sačuva!

Treće: Javno činjenje grijeha je posebno opasna dimenzija griješenja. To dodatno otežava i pojačava pogubnost grijeha, jer se na taj način promoviraju grijesi i griješenje. Grijeh postaje nešto normalno, ljudi ga usvajaju u svome životu, što vodi katastrofi koja će zadesiti ne samo one koji čine grijeh već i mnogo širu zajednicu. Uzvišeni Allah u Kur'anu Časnom upozorava:

وَاتَّقُواْ فِتْنَةً لاَّ تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُواْ مِنكُمْ خَآصَّةً وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Izbjegavajte ono što će dovesti do smutnje koja neće pogoditi samo one među vama koji su krivi, i znajte da Allah strašno kažnjava. (El-Enfal, 25) Allahov Poslanik, a.s., je, upozoravajući na kobne posljedice javnog griješenja kazao:

عُفِيَ عَنْ أُمَّتِي إِلاَّ الْمُجَاهِرُونَ

„Svim mojim sljedbenicima će biti oprošteno osim onima koji javno griješe." Ni u kom slučaju ne treba shvatiti grijehe koji se čine u osami bezazlenim i bezopasnim. Allah, dž.š., je Sveznajući, On je obaviješten o svemu i Njemu se ne može ništa sakriti. U jednom hadisi-kudsiju se navodi

da, kada se čovjek sakrije da bi u tajnosti učinio neki grijeh, Allah, dž.š., kaže:

يا عَبْدِي أَجَعَلْتَنِي أَهْوَنَ النَّاظِرِينَ إِلَيْكَ

„Robe Moj, zar si Mene učinio najbezvrijednijim posmatračem?“ Svaki grijeh, bio javni ili tajni, ima teške posljedice po čovjeka i njegov život. Zato se treba čuvati i velikih i malih, i javnih i tajnih grijeha.

Četvrto: Za sve, a posebno za velike grijehe potrebna je tevba. Njome se eliminišu štetne posljedice koje grijesi uzrokuju. Tevba ima svoje uvjete. Poznato je pravilo:

لا كبيرة مع استغفار ولا صغيرة مع اصرار

„Nema velikog grijeha sa istigfarom, (jer se pokajanjem i traženjem oprosta taj grijeh briše), kao što nema malog grijeha sa ustrajavanjem u njemu (tj. ukoliko se mali grijeh često ponavlja, postaje veliki grijeh).“

POSLJEDICE GRIJEHA

Brojne su štetne posljedice grijeha i griješenja po čovjeka i njegov život. Mnogi misle da su posljedice neposluha i griješenja vezane samo za Budući svijet i polaganje računa na Sudnjem danu. To je, sa islamskog stanovišta, potpuno pogrešno shvaćanje, jer grijeh izaziva katastrofalne posljedice u životu čovjeka i na ovom svijetu. Posljedice grijeha su pogubne, ne samo za čovjeka kao pojedinca već i za cjelokupno društvo. Štaviše, ljudski grijesi su izazvali nered i pometnju i u ostalim svjetovima i vidovima egzistencije na Zemlji. Ugrožen je biljni i životinski svijet, zrak, voda, usjevi, cijela priroda i okruženje. Zato je Uzvišeni Allah kazao:

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُم بَعْضَ
الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Zbog onoga što ljudi rade, pojavio se metež i na kopnu i na moru, da im On da da iskuse kaznu zbog onoga što rade, ne bi li se popravili. (Er-Rum, 41)

Islamski propisi su koncipirani da čovjeka dovedu u sklad i red s ostalom prirodom i zakonima koji vladaju u njoj. Stoga su neki autori, poput npr. Sejjida Kutba, islamski vjerozakon nazvali „kosmičkim“, ističući da je „šerijat koji je Bog propisao za uređenje čovjekovog života integri-

ran u opći svemirski zakon i usklađen s njim."[18] Pridržavanje odredbi i principa tog vjerozakona proističe iz neophodnosti postizanja sklada između čovjekovog života i kretanja svemira u kom živi. Grijesi, predstavljaju odstupanje od toga i čovjeka dovode u konfrontaciju s prirodnim poretkom stvari, izazivajući promjenu u životnom ambijentu, uzrokujući poremećaj ravnoteže i nered.[19]

Allahov Poslanik, a.s., je u brojnim hadisima upozorio na štetne posljedice grijeha po čovjeka i njegov život. Navest ćemo neke:

- „Kad se u jednom narodu pojavi razvrat tako da ga oni počnu javno činiti, taj se narod suoči sa zarazama i bolestima kojih nije bilo kod njihovih predaka. Kad neki narod počne zakidati na vagi i mjeri, suoči se sa sušom, oskudicom i tiranskom vlašću, a kad prestanu davati zekat, uskrati im se voda s neba, i da nije životinja ne bi im nikada ni pala kiša!"[20]

---

18 Sejjid Kutb, *Znakovi na putu*, str. 78.

19 Mustafa Prljača, *Grijeh i njegove posljedice*, Takvim za 2011., str. 106.

20 Ibn Madže u *Sunenu*.

· „Doista, čovjeku se i opskrba može uskratiti zbog grijeha koji počini!“ [21]

· „Čovjeka ni trn ne ubode, ni noga mu ne posrne i ne zadrhti mu žila od uznemirenja, a da to nije zbog nekog grijeha. Ali, grijesi koji mu budu oprošteni još su brojniji.“ [22]

· „Ko želi da mu se dadne obilna opskrba i da mu se produlji život, neka održava rodbinske veze.“ [23]

Islamski učenjaci su, na osnovu kur'ansko-hadiskih tekstova i posmatranja dešavanja u životima ljudi, spomenuli brojne štetne posljedice grijeha. O tome je govorio i istaknuti učenjak Ibn Kajjim el-Dževzijje, u znamenitom *Zādul-me'ādu/ Opskrba za Budući svijet*. Spomenut ćemo neke negativne posljedice griješenja.

· **Grijeh udaljava čovjeka od Uzvišenog Allaha.** Ovo je, vjerovatno, jedna od najtežih i najpogubnijih posljedica grijeha. Griješnik se, ukoliko ustraje u griješenju, udaljava iz Allahovog okrilja i Njegove milosti. Na taj način on biva prepušten samome sebi, a to je, uistinu, teška kazna. Allah, dž.š.,

[21] Ahmed u *Musnedu*.

[22] Ibn Kesir u *Tefsiru*.

[23] El-Buhari i Muslim.

poručuje: *I ne budite kao oni koji su zaboravili Allaha, pa je On učinio da sami sebe zaborave; to su pravi griješnici.* (El-Hašr, 19)

· **Griješenje lišava čovjeka pravilnog shvaćanja i znanja.** Griješnik, koji ustrajava u grijehu, nije u stanju razaznati istinu od neistine niti biti pobornik istine. Kada je imam Šafija, kao mladić, došao imamu Maliku u Medinu da kod njega uči, ovaj mu je rekao, kada je opazio njegovu oštroumnost i pravilno shvaćanje: „Ja vidim da je Allah, dž.š., podario u tvoje srce nur, pa nemoj ga utrnuti tminom grijeha."

· **Grijesi sprečavaju poslušnost Allahu.** Kad ne bi postojala druga kazna za grijeh osim toga što čovjeka sprječava da bude pokoran Allahu Uzvišenom, to bi bilo sasvim dovoljno. Čovjek je, shodno temeljnom islamskom učenju, stvoren da bi spoznao svoga Stvoritelja, veličao Ga i bio Mu pokoran u svim poljima ljudske egzistencije. Griješenjem čovjek biva onemogućen da ibadeti svome Stvoritelju.

· **Grijesi uzrokuju Allahov prezir i kaznu.** U brojnim ajetima se ističe da su prijašnji narodi uništeni upravo zbog griješenja. Tako, npr., Svevišnji poručuje: *Zašto oni ne putuju po svijetu pa da vide*

kako su završili oni prije njih. Bili su od njih moćniji i više spomenika su na Zemlji ostavili, ali ih je Allah, zbog grijehova njihovih, kaznio i niko ih od Allahove kazne nije odbranio. (Gafir, 21) Istaknuti tabiin, Hasan el-Basri, je rekao: „Ljudi su svojom nepokornošću postali prezreni u Allahovim očima. Ako bi bili čestiti, On bi ih zaštitio."

· **Griješenje dovodi čovjeka u nevolju i nesreću.** Allah, dž.š., u Kur'an Časnom kaže: وَمَا أَصَابَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَن كَثِيرٍ *Kakva god vas nesreća zadesi, to je zbog grijeha koje ste zaradili, a Allah mnoge i prašta.* (Eš-Šura, 30) Alija, r.a., je rekao: ما نَزَلَ بَلاَءٌ إلاَّ بِذَنْبٍ، ولا رُفِعَ إلا بتوبة „Neugodnost ili belaj koji zedesi ljude je posljedica grijeha i neće ih napustiti osim iskrenim pokajanjem."

· **Sprječavanje opskrbe.** U predanju koje bilježi Ahmed u *Musnedu* Allahov Poslanik, a.s., je rekao: „Čovjeku se i opskrba može uskratiti zbog grijeha koji počini!" Islamski učenjaci su kazali da ne postoji ništa što može dovesti do izobilja kao napuštanje grijeha. Shodno tome, moralan i bogobojazan život čovjeku donosi opskrbu, zadovoljstvo i duševni mir. U vezi s tim Allah Uzvišeni je rekao: *Ko bude bogobojazan, Allah će*

mu dati izlaz iz tegobe, i dat će mu opskrbu odakle se i ne nada. (Et-Talak, 2-3)

· **Griješenje izaziva metež na Zemlji.** Štetne posljedice čovjekovih grijeha zahvataju i one oko njega, uključujući i životinje, biljke i cijelu prirodu. Na taj način se stvara nered na Zemlji, što je izuzetno opasno za sve stanovnike Zemlje. Allah, dž.š., je upozorio da će se, kao posljedica ljudskih grijeha pojaviti nered i na kopnu i na moru, čije posljedice će svi trpiti. Danas svi osjećaju posljedice globalnog zagrijavanja koje je uzrokovao čovjek onda kada je zaboravio na svog Stvoritelja i prekoračio granice koje je On postavio.

· **Jedan grijeh povlači drugi.** Ukoliko se čovjek ne pokaje za učinjeni grijeh već ga nastavi činiti ubrzo će zapasti i u neki drugi, jer je poznato je da jedan grijeh vodi u drugi. Čovjek tako navikne na griješenje i to mu postaje beznačajno, tj. ne osjeća grižnju savjesti, što je izuzetno opasno. Griješnik, smatra da grijesi za njega nisu nikakva opasnost. U El-Buharijevoj zbirci se navodi da je poznati ashab Abdullah ibni Mes'ud, r.a., imao običaj reći: „Iskreni vjernik posmatra svoje grijehe kao brdo za koje se boji da se na njega ne svali, dok munafik

posmatra svoje grijehe kao mušicu koja mu padne na nos, pa on mahne rukom i ona odleti."

· **Ustrajavanjem u grijehu gubi se osjećaj za njegovu odvratnost.** Trajnim griješenjem grijeh prelazi u naviku, a čovjek ne može da vidi ružnu stranu svojih navika. Griješenje dovodi dotle da se griješnik naslađuje pričanjem o svojim grijesima, jer ih ne smatra ružnim djelom. Grijeh se tako širi, postaje normalna pojava i mnoge podstaknu na njega.

· **Grijeh donosi poniženje.** Poznati učenjak Ibn el-Mubarak je rekao: „Vidio sam kako grijesi ubijaju srca. A ustrajnost u griješenju je praćena poniženjem. Napuštanje grijeha oživljava srca. A još je bolje dušu zaštiti od grijeha."

· **Grijesi uzrokuju pečat na srcu.** Kad se nepokornost povećava, čovjekovo srce postaje zapečaćeno i nemarno. Uzvišeni Allah kaže: *A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova.* (El-Mutaffifun, 14) *Allah je zapečatio srca njihova i uši njihove, a pred očima njihovim je koprena; njih čeka patnja golema.* (El-Bekare, 7)

· **Grijesi slabe čovjekov razum, srce i tijelo.** Činjenica je da nepokornost Svevišnjem Bogu slabi čovjeka u svakom pogledu. Život je pun svjedo-

čanstava da nepokornost Allahu, dž.š., skraćuje životni vijek, pomućuje razum i uništava blagodati. Kršenje onoga što je Svevišnji Allah zabranio ostavlja izuzetno teške i pogubne posljedice, koje čovjekov život čine sve težim i tjeskobnijim.

· **Grijeh izaziva osjećaj otuđenosti i gorčine u srcu griješnika.** S obzirom da su grijesi prezrene radnje prirodno je da kao posljedicu ostavljaju otuđenost i gorčinu u srcu onoga ko ih čini. Jedan od izuzetno velikih problema savremenog čovjeka je problem otuđenosti. Savremeni čovjek, i pored silnog tehnološkog napretka i najsavremenijih sredstava komunikacije, sve više postaje stran i otuđen, čak i od svoje porodice i najbližih. S obzirom da je čovjek društveno biće takvo stanje je potpuno neprirodno za njega, što za posljedicu rađa mnoge druge bolesti i poremećaje.

· **Grijesi slabe volju za ibadetom i činjenjem dobra.** Ustrajavanje u grijesima kod čovjeka umanjuje poštovanje prema Uzvišenom Allahu i slabi mu volju za ibadetom i činjenjem dobra. Konstantnim griješenjem srce se svikava na grijeh i on mu, postupno, postane drag i sladak, a čovjek, tako zapada u duhovnu sljepoću. Takvo stanje onemogućava ga da čini ibadet i dobra djela, a ako ih i čini onda u njima ne osjeća slast.

· **Kompliciranje života.** Koji god posao započne griješnik nailazi na brojne poteškoće i otežanosti, jer je konstantnim griješenjem dospio u stanje kada se gubi Allahovo okrilje i podrška. U tom pogledu mogu se razumjeti i riječi Svevišnjeg: *A onaj ko okrene glavu od Knjige Moje, taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepim oživjeti.* (Ta-Ha, 124) Navodi se da je neko od selefa rekao: „Uistinu, kad pogriješim primjetim posljedice svoga grijeha u ponašanju svoje žene, djece i jahalice. Jahalica ne sluša, djeca se prema meni ružno ophode, a žena mi je nepokorna." Griješenje, dakle, uzrokuje brojne teškoće i kompliciranosti u životu čovjeka.

· **Mračno lice i tamno srce.** Grijeh uzrokuje tamu u srcu griješnika. U nekim predanjima se navodi da je "pokornost svjetlo, a grijeh tama." Što je tmina gušća, izgubljenost je veća. Griješnik, koji ustrajava u grijehu sve dublje pada u novotarije, zablude i neoprostive greške. Zatamnjenost se pojačava tako da postaje vidljiva i na njegovom licu. Istaknuti učenjak iz generacije ashaba, Ibn Abbas, je rekao: "Dobro djelo obasjava lice i srce, proširuje nafaku, daje snagu tijelu i budi ljubav kod ljudi. Grijeh uzrokuje mračno lice, tminu u srcu, slabost u tijelu, oskudnu nafaku i mržnju u srcima

ljudi." Također, poznato je da srce kada potamni onda postaje okrutno. Da nas Allah sačuva!

· **Griješenjem čovjek ulazi u zonu prokletstva i gubi orijentaciju.** Na više mjesta u Kur'anu Časnom, nakon spominjanja određenih propisa, svejedno bile to naredbe ili zabrane, Allah Svemilosni kaže: *To su Allahove granice, pa ih ne prelazite!* Islamski učenjaci ističu da je ono što je unutar granica koje je Allah Uzvišeni postavio, ispunjeno milošću i dobrom za čovjeka i svijet u kom živi. Ono, što je izvan tih granica, nosi u sebi prokletstvo. Shodno tome, prelaženjem preko tih granica čovjek ulazi u zonu prokletstva i u tom mraku gubi orijentaciju za ispravna mjerila i kriterije.

· **Grijesi uništavaju ljudskost (*insanijet*).** Ovo je izuzetno teška posljedica griješenja. Ono što čovjeka čini čovjekom jeste, zapravo, njegova ljudskost ili čovječnost (ar. *insanijjet*), a to podrazumijeva humanost, čestitost, poštenje, pomaganje drugima i druge visokomoralne osobine. Grijesi uništavaju kod čovjeka ono esencijano u njemu, a to je njegova ljudskost. Zato se treba čuvati grijeha, jer kada čovjek izgubi ljudskost onda će na Zemlji zavladati nered i zlo svake vrste. Allahu Svemilosni, molimo Te da nas sačuvaš i velikih i malih i javnih i tajnih grijeha!

TEVBA

Uzvišeni Allah je Sveopći Dobročinitelj, Milostivi. On ne kažnjava ljude odmah kada učine neki prijestup već mu ostavlja priliku da se pokaje i zamoli oprost. On je Onaj Koji voli da prašta i da Mu se ljudi obraćaju tražeći oprost.

Postoji više hadisa u kojima Allahov Poslanik, a.s., pojašnjava koliko se Svevišnji Allah obraduje iskrenom pokajanju čovjeka koji je učinio grijeh. Tako, npr., u jednom predanju veli: „Allah se više obraduje pokajanju Svoga roba od čovjeka koji se nađe u nekoj pustari sa svojom jahalicom na kojoj je njegova hrana i voda, pa spusti svoju glavu i tako zaspi. Kada se probudi, vidi da nema jahalice pa je počne tražiti. Kada ga savlada žestoka vrućina i žeđ, ili ono što Allah hoće, kaže: 'Vratit ću se na mjesto gdje sam bio i spavati dok ne umrem.' Tako stavi glavu na ruku da umre. Kad se prene iz sna, a ono njegova jahalica kod njega, a na njoj njegova poputbina i voda. Uzvišeni Allah je radosniji zbog pokajanja vjernika od ovog čovjeka zbog jahalice njegove." (El-Buhari i Muslim)

Pokajanje je vjerski imperativ. O obaveznosti pokajanja postoji jedinstven stav islamskih

učenjaka. Svi su, saglasni da je čovjek, kada učini grijeh, dužan je pokajati se. U vezi s tim postoji više kur'anskih tekstova u kojima se nalaže tevba. Allah, dž.š., kaže:

وَتُوبُوا إِلَى اللهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite. (En-Nur, 31) Ova naredba je, kako ističu islamski učenjaci, općenitog značenja.

Uzvišeni Allah je, također, rekao:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا

O vi koji vjerujete, pokajte se Allahu iskreno. (Et-Tahrim, 8) Riječ *nesuh*, koja je upotrijebljena u ovom ajetu, znači: iskreno, tj. pokajte se iskreno radi Uzvišenog Allaha i postizanja Njegovog zadovoljstva, a ne radi nekih drugih motiva. Pokajanje ne smije biti formalno. Ono mora iskreno poteći iz srca osobe koja je uradila određeni prijestup.

Za iskrenu tevbu postoje tri uvjeta, ukoliko je grijeh između čovjeka i Allaha, dž.š., a to su.

1. prekidanje griješenja (*terkul-ma'sije*),

2. istinsko žaljenje i tuga zbog učinjenog grijeha (*en-nedem*),

3. čvrsta odluka da se u budućnosti taj grijeh neće više činiti (*el-'azm fil-mustakbel*).

Ukoliko je takav grijeh učinjen prema ljudima, pa su zakinuta neka njihova prava ili im je nanesena određena šteta, u tom slučaju **postoji i četvrti uvjet** koji se mora ispoštovati a to je vraćanje tuđih prava i namirivanje nanesene štete onima kojima je nepravda učinjena. Ranije je isticano da je Uzvišeni Allah apsolutno pravedan i da, pored širka i kufra, neće oprostiti ni tuđi hakk. Ukoliko to ne bude regulisano na ovom svijetu, na Sudnjem danu će biti prepušteno nagodbi između onoga kome je učinjena nepravda (*mazlum*) i onoga ko ju je učinio (*zalim*). Sudnji dan je dan velikih strahota, kada niko neće ni za kog znati. Majka će bježati od svoga čeda. Onaj ko bude prepušten nagodbi sa oštećenom stranom tog Dana će sigurno biti kažnjen.

Allahov Poslanik, a.s., je rekao: كل ابن آدم خطّاء، وخير الخطّائين التوّابون „Svaki čovjek je griješnik, a najbolji griješnici su oni koji se kaju."[24] Griješenje je svojstveno svakom čovjeku. Allahov Poslanik usmjerava vjernike da ne ustrajavaju u grijehu već da se pokaju i povrate u Allahovo okrilje. Tevba,

---

[24] Et-Tirmizi, Ibn Madže, El-Hakim i dr.

zapravo, i jeste povratak Allahu i napuštanje puta koji izaziva Njegovu srdžbu. Tevba je, dakle, vraćanje i okretanje od onoga što Uzvišeni Allah prezire i čime nije zadovoljan, bilo to javno ili tajno djelo. Allah, dž.š., ističe da On voli one koji čine tevbu: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ *Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste.* (El-Bekare, 222) U ovom ajetu je čistoća došla u kontekstvu govora o pokajanju, kao da se time htjelo istaći da prava čistoća, zapravo, nije moguća bez istinske tevbe.

Poznati učenjak Ebul-Feredž ibnul-Dževzi, u *Telbisu Iblis* (*Iblisove obmane*), na jednom mjestu je zabilježio divnu misao: „O ti koji žudiš da uđeš u Džennet, tvoj praotac Adem je iz njega istjeran samo zbog jednog grijeha, pa zar misliš da ćeš ti ući u Džennet sa mnoštvom grijeha za koje se nisi ni pokajao!"

U Kur'anu Časnom se učestalo govori o grijesima i njihovim pogubnim posljedicama po čovjeka i svijet u kom on živi. Tako se na stranicama Kur'ana često spominju griješnici, koje on naziva: *fāsikūn*, *āthimūn*, *khāti'ūn*, *zālimūn*, *tāgūn* itd. Također se iznose veoma važna uputstva u vezi s grijesima

i onima koji ih čine. To bi se moglo sagledati u nekoliko sljedećih tačaka:

Prvo: Vrata pokajanja su svima otvorena. Svemilosni Allah je za Sebe, na brojnim mjestima u Kur'anu, rekao da je *Er-Rahman* i *Er-Rahim*, što ukazuje na to da je Njegova milost opća te da je mogu tražiti sva Njegova stvorenja. I najveći griješnici, bez obzira koju vrstu grijeha da su učinili, mogu se pokajati i zamoliti Ga za oprost. U Kur'anu Časnom Allah Samilosni poziva sve ljude da se pokaju, jer su vrata Njegove milosti svima otvorena:

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا

إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ. وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

Reci: "O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti. On, doista, mnogo prašta i On je milostiv." I povratite se Gospodaru svome i pokorite Mu se prije nego što vam kazna dođe – poslije vam niko neće u pomoć priskočiti. (Ez-Zumer, 53, 54)

Drugo: Allah će zasigurno oprostiti onome ko se iskreno pokaje. U ajetima se ističe da će Svemilosni Allah sigurno oprostiti onome ko se iskreno pokaje i nakon toga bude činio dobra djela. To znači da On neće kazniti onoga ko iskreno učini tevbu.

وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى

Ja ću sigurno oprostiti onome ko se pokaje i uzvjeruje i dobra djela čini, i koji zatim na Pravom putu istraje. (Ta-Ha, 82)

إِلَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُوْلَئِكَ يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللهُ غَفُورًا رَّحِيمًا

...Onima koji se pokaju i dobra djela čine, Allah će njihova rđava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je. (El-Furkan, 70)

Treće: Dobra djela poništavaju loša. Uzvišeni Allah je iz Svoje beskrajne milosti prema ljudima ostavio i ovu mogućnost: da dobra djela brišu i poništavaju loša. O tome se jasno govori u tekstu Kur'ana Časnog: إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ *Dobra djela zaista poništavaju loša. To je pouka za one koji pouku žele.* (Hud, 114) Ovaj ajet

ulijeva nadu svakom griješniku i poručuje mu da se nakon pokajanja treba truditi uraditi što više dobrih djela. Na taj način će njegovi grijesi biti pobrisani, a njegov život će ponovo dobiti dostojanstvo i smisao. Ovim se, uistinu, ulijeva nada svakom griješniku da se ponovo vrati u okrilje Svemilosnog Allaha. Allahov Poslanik je rekao: „Boj se Allaha gdje god budeš i poprati loše djelo dobrim, izbrisat ćeš ga."[25]

Istaknuti islamski učenjak Ebu Hamid el-Gazali u znamenitom *Ihja 'ulumiddinu* posvetio je veliku pažnju tevbi i njenim uvjetima. U vezi s ovim segmentom, smatramo korisnim navesti nekoliko fragmenata iz ovog kapitalnog djela:

„Pokajanje od grijeha treba biti uz kajanje i tugovanje zbog toga što ih je počinio. Treba sračunati omjer grijeha prema veličini i trajanju, tražeći za svaku neposlušnost od njih srazmjerno odgovarajuće dobro djelo, pa će izvršiti dobra djela srazmjerno lošim. U tom pogledu se razumijeva gore spomenuti hadis.

Znaj da je griješniku pokajanje obaveza. Ako mu duša nije bila na pomoći u odlučnosti ostavljanja

[25] Et-Tirmizi sa *sahih* senedom.

zbog savladanosti prohtjevom, pa je bio nemoćan u pogledu jedne obaveze, ne treba ostaviti drugu obavezu: da odstrani dobrim loše djelo da bi ga izbrisao, pa da bude od onih koji su djela koja su dobra izmiješali s lošim.

Dobra djela brišu loša, bez obzira bilo to srcem, jezikom, ili organima.

Kada je u pitanju srce, neka grijeh pobriše preklinjanjem (*tedarru*) Uzvišenog Allaha traženjem oprosta i praštanja, neka bude ponizan kao odbjegli rob i neka bude ponizan bez imalo oholosti i uzdizanja. Odbjegli i grješni rob nema nikakve osnove da bi se oholio nad drugim. U srcu će gajiti dobro naspram muslimana i odlučnost na pokornost.

Kada je u pitanju jezik: priznavanjem vlastitog nasilja i traženjem oprosta tako što će učiti: „Gospodaru, sebi sam nasilje činio, uradio sam zlo, pa mi oprosti grijehe." I tako će na razne načine tražiti oprosta, kako smo naveli u *Kitabu o zikrovima i dovama.*

Kada su u pitanju organi: pokornostima, milostinjama i raznovrsnim ibadetima. Predanja nam dokazuju da ima nade za oprost, ukoliko grijeh bude popraćen sa osam djela. Četiri su vezana za

djela srca: pokajanje, ili odlučnost na pokajanje, želja za prestankom grijeha, strah od kazne i nada u oprost. Četiri su vezana za postupke organa: klanjanje, odmah iza grijeha dva rekata, zatim traženje oprosta od Uzvišenog Allaha (izgovarajući *estagfirullahel-azim*) sedamdeset puta i proučiš: *Subhanallahil-azimi ve bihamdihi* (Slavljen je Nemjerivi Allah hvalom Svojom, stotinu puta) zatim dijeljenje milostinje i post. Allahov Poslanik je rekao: „...da temeljito uzmeš abdest, uđeš u džamiju i klanjaš dva rekata." U nekim predanjima se kaže: „Kada uradiš neko loše djelo, poprati ga dobrim djelom pa ćeš ga pobrisati. Skriveno skrivenim, javno javnim." Stoga je rečeno: „Tajna milostinja briše noćne grijehe, a javna milostinja briše dnevne grijehe."[26]

Četvrto: Čuvanje od grijeha je suština *takvaluka* (bogobojaznosti). Uzvišeni Allah u brojnim ajetima govori o bogobojaznosti. U tim ajetima se, između ostalog, ističe da su *muttekije* oni koji će biti spašeni. Islamski učenjaci su, govoreći o *takvaluku*, spomenuli brojne definicije. Veoma lijepa i sadržajna je definicija onih koji kažu da je *takvaluk*, čuvanje od grijeha. *Takvaluk* je osjećaj

---

[26] *Ihja 'ulumiddin*, tom VII, fragmenti iz *Poglavlja o pokajanju*

strahopoštovanja prema Uzvišenom Allahu, koji se nalazi u čovjekovom srcu i ne dozvoljava mu da čini grijehe i krši Allahove propise i zabrane. U tom pogledu, kur'anska sura Et-Talak iznosi vrlo upečatljive tekstove:

وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا

A onome ko se Allaha boji (tj. ko se čuva grijeha), Allah će izlaz naći, i opskrbit će ga odakle se i ne nada; onome koji se u Allaha uzda, On mu je dosta. Allah će, zaista, ispuniti ono što je odlučio; Allah je svemu već rok odredio. (Et-Talak, 3, 4)

وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ، ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا

A onome ko se bude Allaha bojao (tj. ko se bude grijeha čuvao) – On će preko ružnih postupaka njegovih preći i još mu veliku nagradu dati. (Et-Talak, 5)

Peto: U konstantnom istigfaru je spas. U Kur'anu Časnom se, u više ajeta, govori o *istigfaru* - traženju oprosta za učinjene grijehe. Allah, dž.š., u jednom ajetu poručuje:

وَمَا كَانَ اللهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio; i Allah ih neće kazniti sve dok oni budu molili da im se oprosti. (El-Enfal, 33)

Konstantno traženje oprosta za grijehe je, po slovu Kur'ana, istinska garancija za otklanjanje Allahove kazne zbog učinjenog grijeha. Zato ga treba što više činiti. U predanjima se navode veoma lijepe forme za činjenje istigfara. Spomenut ćemo neke:

- ESTAGFIRULLĀHEL-'AZĪM VE ETŪBU ILEJHI, što znači: „Molim Allaha Veličanstvenog za oprost grijeha i Njemu činim tevbu." U sahih predanjima se navodi da je ovo izuzetno vrijeda forma za činjenje istigfara.

- SUBHĀNALLĀHI VE BI HAMDIHI. Veliki hadiski autoriteti, El-Buhari i Muslim, u svojim zbirkama prenose da je Alalhov Posla-

nik rekao da će, onome ko izgovori u jednom danu stotinu puta SUBHANALLĀHI VE BI HAMDIHI, biti oprošteni grijesi čak da ih ima koliko morske pjene.

- SUBHĀNALLĀHI VE BI HAMDIHI, SUBHANALLAHIL-'AZIM. U posljednjem hadisu koji je naveo imam El-Buhari u *Sahihu* navodi se da je Allahov Poslanik, a.s., rekao da postoje dvije riječi koje su lahke na jeziku (tj. lahko se izgovaraju), teške na Mizanu i mnogo drage Allahu. To su: SUBHANALLĀHI VE BI HAMDIHI, SUBHĀNALLAHIL-'AZIM. Islamski učenjaci ističu da je ovo izuzetno lijepa forma kojom se Allah veliča, zahvaljuje Mu se na blagodatima i čini istigfar. Kao da je imam El-Buhari, rahimehullah, upravo zbog toga naveo ovaj hadis na kraju svog čuvenog *Sahiha*, koji se smatra najvjerodostojnijom hadiskom zbirkom.

Molimo Svemilosnog Allaha da ukabuli naša dobra djela, a da hrđava oprosti i pobriše! Molimo Ga da nas sačuva i velikih i malih, i tajnih i javnih grijeha!

ALLAHUMMAGFIRLĪ MĀ KADDEMTU VEMĀ EHHARTU, VEMĀ ESRERTU, VEMĀ E'ALENTU, VEMĀ ESREFTU, VEMĀ ENTE E'ALEMU BIHĪ MINNĪ, ENTE ILĀHĪ LĀ ILĀHE ILLĀ ENTE SUBHĀNEKE INNĪ KUNTU MINEZ-ZĀLIMĪN!/Allahu moj, oprosti mi grijehe koje sam tajno ili javno, ili u zaboravu, učinio i koje ću učiniti, a Ti to bolje znaš od mene. Ti si moj Gospodar. Nema boga osim Tebe. Slava Tebi! Ja sam prema sebi nepravedan bio.

O AUTORU

Safvet (Mustafa) Halilović je profesor Tefsira i Kur'anske antropologije na Islamskom pedagoškom fakultetu Univerziteta u Zenici, te član Vijeća povjerenika Svjetske unije islamskih učenjaka. Studirao je na poznatom islamskom univerzitetu Al-Azhar u Kairu, gdje je diplomirao 1992. godine, završio postdiplomske studije i magistrirao 1997. a doktorirao je na Odsjeku za tefsir i kur'anske znanosti 2001. godine. Kao gostujući profesor predavao je na postdiplomskim studijama Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i Internacionalnog univeziteta u Novom Pazaru.

Objavio je preko stotinu originalnih naučnih i stručnih radova iz oblasti tefsira (tumačenja Kur'ana), sire (Poslanikovog životopisa), kur'anske antropologije, povijesti islama, islamskog misionarstva, odgoja i obrazovanja. Saradnik je više islamskih novina i časopisa. Učestvovao je na brojnim naučnim simpozijima u Bosni i Hercegovini i svijetu.

Do sada su mu objavljene sljedeće knjige:

* *At-Tafsir bi al-ma'thur, ahammiyyatuhu wa dawabituhu, dirasa tatbiqiyya fi sura an-Nisa'*

(*Tradicionalni tefsir, njegov značaj i postavke, primijenjena studija u suri En-Nisa'*), magistarska teza na arapskom jeziku, publikovana u izdanju Darun-nešr lil-džami'at (Univerzitetska izdanja), Kairo, 1999.

* *Al-Imam Abu Bakr ar-Razi al-Džessas wa manhadžuhu fi at-tafsir*, doktorska disertacija na arapskom jeziku, odbranjena na Univerzitetu Al-Azhar u Kairu 25. marta 2001. godine s najvišom ocjenom *mertebetu-šerefil-ula*, uz preporuku za štampanje zbog njenih naučnih vrijednosti. Disertacija je publikovana 2001. u izdanju ugledne kairske izdavačke kuće Darusselam. Na bosanski jezik je prevedena 2004. a prevodilac je prof. dr. Mehmed Kico, profesor arapskog jezika i književnosti na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu. Prijevod je objavljen pod nazivom: *Metodologija tumačenja Kur'ana u hanefijskome mezhebu - Studija na primjeru El-Džessasovog tefsira Ahkam el-Kur'an* (*Propisi Kur'ana*), u izdanju Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i El-Kalema.

* *Hifz - učenje Kur'ana napamet* (2003. i 2005.) Knjiga je u Torontu (Kanada) prevedena na engleski jezik, a prijevod je dva puta objavljivan.

* *Islam i Zapad u perspektivi Asadovog mišljenja*, štampano dva puta na bosanskom jeziku (2003. i 2006.) Ovo djelo je prevedeno na engleski, njemački i arapski jezik te na tim jezicima publikovano u Kairu. Predgovor engleskom i njemačkom izdanju napisao je poznati njemački pisac Murad Wilfried Hofmann.

* *Osnovi tefsira*, opsežna studija o temeljnim postavkama razumijevanja i tumačenja Kur'ana, Islamski pedagoški fakultet, Zenica, 2005.

* *Islamsko vjerovanje u svjetlu El-Džessasovog tefsira Ahkam al-Kur'an (Propisi Kur'ana)*, 2005.

* *Uloga Kur'ana u životu muslimana*, 2006.

* *Sira – Životopis Posljednjeg Allahovog poslanika*, prvo izdanje 2007., drugo dopunjeno izdanje 2010., treće izdanje 2011. u izdanju El-Kelimeh, Novi Pazar.

* *Kur'anska antropologija – Čovjek u svjetlu Kur'ana*, 2009., drugo dopunjeno izdanje 2011. Ovo djelo je pionirske naravi jer je u njemu, po prvi put na našim prostorima, studiozno tretirana ova izuzetno važna oblast.

* *Supruge vjerovjesnika Muhammeda i razlozi njegovog višeženstva*, 2009. Prevedeno na engleski

(*Wives of Prophet Muhammad and reasons for his multiple marriages*) i njemački jezik (*Die Ehefrauhen des Propheten Muhammed und die Gründe für Siene Mehrene*); prijevodi publikovani u Beču (Austrija), 2009.

* *Šta živi mogu učiniti za umrle*, prvo izdanje 2009., drugo izdanje 2010.

S profesorom Mehmedom Kicom preveo je s arapskog na bosanski jezik dva značajna djela: *Ličnost Posljednjeg Allahovog poslanika*, autora Muhammeda Rewwasa Kal'ahdžija i *Islamsku povelju Svjetske unije islamskih učenjaka*. *Islamska povelja* je objavljena u sklopu *Rezolucije o tumačenju islama u Bosni i Hercegovini*, čiji je izdavač Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Kao zasebna publikacija, *Islamska povelja* je objavljena 2010.

Dr. Safvet Halilović je urednik i recenzent brojnih knjiga i edicija, a sa grupom intelektualaca 1999. godine osnovao je časopis *Novi Horizonti*, koji na bosanskom jeziku u kontinuitetu izlazi već jedanaest godina.

Od 2008. godine angažovan je kao gostujući profesor na Fakultetu za islamske studije u Novom Pazaru, gdje predaje Siru.

Sadržaj

ZAŠTO JE OVA KNJIGA VAŽNA 5

Ka konkretizaciji vjere... 9

Uvod 11

Čovjek i grijeh 17

Definicija grijeha 21

Vrste grijeha...................................... 25

Koliko ima velikih grijeha? 29

Lista velikih grijeha nije konačna............ 67

Važna pojašnjenja.................................. 93

POSLJEDICE GRIJEHA 99

TEVBA 111

O AUTORU 125

Ova knjiga odgovara na nekoliko veoma važnih pitanja:

- Šta je to grijeh i može li se on definirati? Mnogi ljudi, iako često čuju ovu riječ, ne znaju šta je, zapravo, grijeh.

- Šta su to veliki grijesi i koji je krijetirij na osnovu kojeg se određena radnja ili prijestup svrstava u velike grijehe?

- Koliko ima velikih grijeha?

- Može li se sačiniti lista velikih grijeha?

- Kakve posljedice izazivaju grijesi u životu ljudi?

- Kako se osloboditi kazne za učinjeni grijeh?